

Onderzoek naar duurzaamheid in het Land van Cuijk

November 2019

Samenvatting

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 zijn nieuwe bestuurlijke programma's geschreven en coalities gevormd. In de plannen van de Land van Cuijk-gemeenten hebben thema's die samenhangen met duurzaamheid, een eigen plek gekregen, al dan niet vertaald in portefeuilles of het benoemen van een speciale wethouder. Nu de bestuursperiode 2018-2022 binnenkort halverwege is, menen wij dat het een goed moment is om te bezien wat de gemeenten willen bereiken, hoe zij dat denken te realiseren en of de ingezette aanpak effectief is.

Anders gezegd: wat verstaan de Land van Cuijk-gemeenten onder duurzaamheidsbeleid, welke ambities hebben ze en hoe vullen zij hun rol in? Nemen de besturen adequate stappen, die ertoe leiden dat de gestelde doelen in deze raadsperiode worden gehaald en welke rol vervullen de gemeenteraden daarbij?

De Rekenkamercommissie Land van Cuijk concludeert het volgende.

Reikwijdte, ambities en plannen

- De gemeenten rekenen niet dezelfde taakvelden tot duurzaamheid. Met name landbouw ontbreekt bij drie gemeenten in de plannen.
- Elke gemeente heeft andere ambities.

Monitoring en verantwoording

- De gemeentelijke doelen zijn bijna nooit gerelateerd aan de landelijke monitors.
- De indruk bestaat dat in géén van de gemeenten alle gestelde doelen worden gehaald.

Organisatie

- Duurzaamheid vraagt om persoonlijke inzet, leiderschap en gezag van de portefeuillehouder.
- Gemeenteraden hebben middelen voor extra formatie vrijgemaakt.
- De landelijke programma's (energietransitie) vragen veel tijd en aandacht, waardoor lokale voornemens in het gedrang komen.

Gemeenteraad

- Duurzaamheidsbeleid wordt in de gemeenteraden onderschreven; de discussie gaat meestal over middelen.
- De informatie aan de gemeenteraden is vaak schaars en gefragmenteerd.

Samenwerking

- Er is geen overall regionale aanpak of Land van Cuijk-visie.

Draagvlak

- Alle gemeenten willen inwoners informeren en activeren en hebben contact met groepen die zich inzetten voor duurzaamheid.
- In géén van de gemeenten is een duurzaamheidsakkoord, waarin samen met inwoners en belanghebbenden een plan is gemaakt en wordt uitgevoerd.
- De communicatie met belangengroepen is wisselend.

De Rekenkamercommissie Land van Cuijk doet de volgende aanbevelingen.

Reikwijdte, ambities en plannen

- Vat het begrip duurzaamheid ruim op en neem circulaire landbouw daarin mee.

Monitoring en verantwoording

- Verbind de ambities aan doelen die gemeten kunnen worden met landelijke monitors.
- Zorg voor evaluaties waarin duidelijk wordt of het realiseren van doelen op schema ligt.

Organisatie

- Stem ambities en plannen beter af in het Land van Cuijk.
- Overweeg om de onderdelen verder te harmoniseren of te integreren, omdat het Land van Cuijk een goede schaal biedt voor effectieve uitvoering.

Gemeenteraad

- Breng de doelen en ambities binnen het Land van Cuijk op één lijn, waardoor beter kan worden samengewerkt en verantwoord.
- Vraag het college om duidelijke voortgangsrapportages, die rekening houden met de eigen doelen en nieuwe taken zoals de energietransitie.

Samenwerking

- Stem planvorming en uitvoering verder af, waardoor het Land van Cuijk met één mond kan spreken binnen de regio Noordoost-Brabant en zijn positie als gevolg hiervan ten opzichte van de grote gemeenten versterkt.

Draagvlak

- Overweeg om met belangrijke groepen inwoners, ondernemers en organisaties een gezamenlijk akkoord en programma af te spreken.

Inhoudsopgave

1. Inleiding, aanpak en afbakening	7
1.1 Inleiding.....	7
1.2 Aanpak.....	7
1.3 Afbakening.....	9
1.3.1 Het algemene begrip duurzaamheid	9
1.3.2 Internationale context.....	9
1.3.3 Nationale context.....	9
1.3.4 Provinciale context.....	10
1.3.5 Context waterschap	10
1.3.6 Gemeentebeleid en reikwijdte van dit onderzoek	11
2. Bevindingen	12
2.1 Reikwijdte, ambities en plannen	12
2.1.1 Reikwijdte van het begrip duurzaamheid.....	12
2.1.2 Ambities	13
2.1.3 Plannen.....	14
2.2 Monitoring en verantwoording.....	17
2.2.1 Monitoring.....	17
2.2.2 Verantwoording.....	18
2.3 Organisatie	19
2.4 Gemeenteraad.....	21
2.4 Samenwerking	22
2.5 Draagvlak.....	24
3 Conclusies	28
4 Aanbevelingen	30
5. Nawoord	31
Bijlagen	
Bijlage 1 Lijst met vragen	33
Bijlage 2 Documenten	35
Bijlage 3 Onderzoeksplan.....	37
Bijlage 4 Brief aan externe partijen	40
Bijlage 5 Gesprekspartners	41
Bijlage 6 Coalitieakkoorden	42
Bijlage 7 Informatie voor de gemeenteraden.....	49
Bijlage 8 Brief Stuurgroep Samen Werken in het Land van Cuijk.....	52
Bijlage 9 Reactie college gemeente Boxmeer op concept-rapport.....	53
Bijlage 10 Reactie college gemeente Cuijk op concept-rapport.....	53
Bijlage 11 Reactie college gemeente Grave op concept-rapport	53
Bijlage 12 Reactie college gemeente Mill en Sint Hubert op concept-rapport	53
Bijlage 13 Reactie college gemeente Sint Anthonis op concept-rapport	53

Leeswijzer

Dit rapport betreft het Land van Cuijk als geheel. Wij willen een globaal beeld geven van de wijze waarop in de onderscheiden gemeenten wordt gewerkt aan het thema duurzaamheid.

Dit beeld is aan de ene kant divers, want iedere gemeente pakt het op een eigen manier aan, maar aan de andere kant zijn er over het geheel genomen meerdere overeenkomsten te zien in de aanpak en in de moeilijkheden en mogelijkheden die men tegenkomt.

De overeenkomsten zijn beduidender dan de verschillen. Daarom hebben wij ervoor gekozen een Land van Cuijk-breed rapport op te stellen. Dat betekent dat niet iedere gemeente apart in een paragraaf wordt behandeld, maar dat het thema als zodanig op een wat breder niveau is gezien.

De bevindingen worden toegelicht aan de hand van voorbeelden, die afkomstig zijn uit de verschillende gemeenten. In de bijlagen zijn specifieke gegevens per gemeente terug te vinden.

1. Inleiding, aanpak en afbakening

1.1 Inleiding

Over 250 jaar zullen we in een totaal andere wereld leven, die ik me niet kan voorstellen. Waarin nog een paar miljard mensen over zijn en grote delen van de aarde de facto onbewoonbaar zijn.

Dat is de mening, die Pieter Leroy, emeritus-hoogleraar Milieu en Beleid aan de Radboud Universiteit, bij zijn afscheid op 21 juni 2019 verkondigde. Dit is één van de geluiden, die te horen zijn in het klimaatdebat. Of de gevolgen van klimaatverandering zo ingrijpend zijn, daarover is nog lang niet iedereen het eens. De verkiezingen van Provinciale Staten in het voorjaar van 2019 maakten de verschillen in politieke standpunten nog eens goed duidelijk. Maar één ding staat vast: het klimaat staat mede door de komst van de Klimaatwet en het Klimaatakkoord op de politieke agenda. Bij de Land van Cuijk-gemeenten onder de noemer duurzaamheid.

Dit thema had al een plaats in de coalitieakkoorden 2014-2018, maar nog prominenter in de bestuurlijke programma's 2018-2022. Er zijn extra ambities geformuleerd. En daarnaast krijgen gemeenten nieuwe opgaven in het kader van de landelijke energietransitie.

Het is de taak van de Rekenkamercommissie Land van Cuijk (verder te noemen: RKC) om stil te staan bij de vraag naar doelmatigheid en doeltreffendheid in dit relatief nieuwe beleidsterrein. Daarom heeft de RKC op 8 en 9 april 2019 met gemeenteraadsleden in het Land van Cuijk gesproken over de zin van een onderzoek naar het thema duurzaamheid. De conclusie uit deze gesprekken is, dat het op prijs wordt gesteld als de status quo in beeld wordt gebracht, met andere woorden om een "foto" te maken van de huidige stand van zaken. Aan de hand van deze informatie kunnen vervolgens de volgende vragen worden gesteld:

- Krijgt duurzaamheid de prioriteit die het verdient?
- Gaan gemeenten halen wat ze beogen?
- Is men voorbereid en in staat om de gestelde doelen te halen?
- Ligt men op koers?

Bijlage 1 bevat een lijst van vragen die leidraad zijn geweest bij het verzamelen van informatie en bij de interviews met diverse gesprekspartners.

1.2 Aanpak

Begin 2019 heeft de RKC zich georiënteerd op een nieuw onderzoeksthema. Aan de Land van Cuijk-gemeenten is gevraagd om ons documenten te verschaffen over duurzaamheid, bijvoorbeeld beleids- en projectplannen, uitvoeringsplannen, raadsvoorstellen, mededelingen, notulen en besluiten van relevante raads-, commissie- en/of themavergaderingen. Het resultaat daarvan is de basis geweest voor verdere bestudering van plannen en uitvoeringsprogramma's en van de in gang gezette acties. Daarnaast hebben we plannen van hogere overheden ingezien. Een lijst van geraadpleegde documenten is als bijlage 2 aan dit rapport toegevoegd.

Vervolgens is de opzet voor een onderzoek ter kennisgeving opgestuurd aan de vijf gemeenteraden. Deze onderzoeksopzet is als bijlage 3 aan dit rapport toegevoegd.

Er zijn in eerste instantie gesprekken gevoerd met de vijf portefeuillehouders en hun ambtelijke adviseurs.

Vervolgens is een aantal externe partijen schriftelijk om hun inbreng gevraagd (bijlage 4):

- het Energiecollectief Cuijk;
- de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO);
- de Industriële Kring Land van Cuijk;
- de Jonge Ondernemers;
- de Milieuvereniging Land van Cuijk;
- het Dagelijks Bestuur van Waterschap Aa en Maas;
- het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant.

Dit verzoek heeft niet geleid tot schriftelijke reacties, maar er zijn wel gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het Platform Duurzaam Grave, de Milieuvereniging Land van Cuijk, de ZLTO afdeling Sint Anthonis en de Omgevingsdienst Brabant Noordoost (ODBN).

Een overzicht van personen waarmee contact is geweest, is als bijlage 5 aan dit rapport toegevoegd.

Voor de goede orde: de lijst met gesprekspartners had ongetwijfeld nog kunnen worden aangevuld met tal van belanghebbende of geïnteresseerde partijen, maar op basis van alle documenten en ontvangen informatie is een voldoende duidelijk beeld verkregen om een rapportage op te stellen.

Verder hebben RKC-leden enkele bijeenkomsten bijgewoond, die te maken hadden met duurzaamheid: twee in Boxmeer over de Regionale Energiestrategie (RES) Noordoost Brabant en een thema-avond voor Noordoost-Brabant in Oss.

In augustus/september 2019 is een conceptrapport opgesteld. De kern hiervan is een beschrijvend onderdeel die bestaat uit bevindingen, waarin een feitelijk overzicht van de stand van zaken in het Land van Cuijk wordt gegeven. Dit concept, aangevuld met conclusies en aanbevelingen, is in oktober 2019 voor commentaar voorgelegd aan de bestuurlijk en ambtelijk betrokkenen.

De ambtelijke, en bestuurlijk gedeelde, opmerkingen hebben geleid tot enkele feitelijke/redactionele aanvullingen/aanpassingen in de tekst van het rapport. Het college van Boxmeer heeft daarnaast per brief van 21 november 2019 inhoudelijk gereageerd. Deze reactie is blijkens die brief in gezamenlijkheid met de andere Land van Cuijk-gemeenten opgesteld.

De schriftelijke bestuurlijke reacties van alle gemeenten zijn als bijlage aan het rapport toegevoegd.

1.3 Afbakening

1.3.1 Het algemene begrip duurzaamheid

Een algemeen erkende en veelgebruikte definitie van duurzaamheid is te vinden in het Brundtland-rapport¹:

“Sustainable development is development that meets the need for the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.” (Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling waarbij de huidige wereldbevolking in haar behoeften voorziet zonder de komende generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien.)

Het is een begrip, waarbij sociale, economische en omgevingsfactoren in een brede mondiale samenhang worden gezien. De drie invalshoeken worden ook wel aangeduid met “triple-p” ofwel “people, planet, profit (of prosperity)”.

Op deze manier raakt duurzaamheid een heel groot deel van het menselijk handelen en van het beleid van bedrijven, instellingen en overheden, ook ten aanzien van gezondheid, (voedsel) veiligheid en leefklimaat.

1.3.2 Internationale context

Sinds de klimaatconferentie (COP21) van Parijs in 2015 krijgen maatregelen, om de opwarming van de aarde tegen te gaan, veel meer aandacht bij publiek en media. Er komen internationale akkoorden, waarin landen zich in dit kader verplichten doelen te stellen.

Daarnaast stelt de Europese Unie eisen aan verschillende beleidsterreinen, die tot duurzaamheid worden gerekend, zoals eisen aan waterkwaliteit en natuurgebieden of aan de uitstoot van verbrandingsmotoren en stikstof. Deze internationale normen gelden voor bedrijven en voor overheden. Het Nederlandse beleid is sterk ingekaderd door Europese normen of internationale verdragen.

Op tal van terreinen behoort ons land tot de internationale hekkensluiters. De energietransitie verloopt traag. De CO₂-doelen worden in het huidige tempo niet gehaald en de kwaliteit van het oppervlaktewater blijft achter, met name door de invloed van intensieve landbouw. Er moet dus een flinke tand worden bijgezet om in de pas te gaan lopen.

1.3.3 Nationale context

In 2013 is een belangrijke stap gezet, doordat ruim 40 organisaties, waaronder de overheid, werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, maatschappelijke organisaties en financiële instellingen in het Energieakkoord voor duurzame groei afspraken hebben gemaakt over energiebesparing, schone technologie en klimaatbeleid. Het regeerakkoord “Vertrouwen in de toekomst” uit 2017 besteedt ruim aandacht aan energie en klimaat. Rijk, gemeenten en waterschappen hebben in het Interbestuurlijk Programma (IBP) in 2018 afspraken gemaakt over een gezamenlijke aanpak voor het

¹ World Commission on Environment and Development (1987) *Our common future*. Beter bekend als het Brundtland-rapport.

tegengaan van klimaatverandering, over het aanpassen aan de gevolgen daarvan en een transitie naar een circulaire economie, omdat dit randvoorwaarden zijn van onze welvaart.

In juni 2019 heeft een uitgebreid proces met stakeholders geleid tot het Klimaatakkoord met vijf thema's: elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik en mobiliteit. In juli 2019 stelde het parlement de Klimaatwet vast, "houdende een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de Nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken".

Met deze kaders worden ook gemeenten eraan gehouden om actief en feitelijk maatregelen te nemen en uit te voeren, bijvoorbeeld via de Regionale Energiestrategie (RES). Het Rijk heeft een sturende rol, waarbinnen medewerking van gemeenten kan worden afgedwongen.

Binnen de nationale context is één van de laatste ontwikkelingen de beëindiging van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) door een uitspraak van de afdeling Bestuursrecht van de Raad van State. De concrete gevolgen hiervan voor de Land van Cuijk-gemeenten zijn bij de RKC niet bekend.

1.3.4 Provinciale context

Het Bestuursakkoord 2019-2023 van de provincie Noord-Brabant telt ook de nodige punten, die duurzaamheid raken, zoals:

- het versnellen van de aanleg van het Natuur Netwerk Brabant en de daarbij horende ecologische verbindingzones;
- een toekomstbestendig watersysteem, ingericht op lange periodes van droogte en heftige regenval als gevolg van de veranderingen in het klimaat;
- de transitie naar kringlooplandbouw waarbij de provincie sociale en technische innovaties stimuleert;
- een energie-neutrale en circulaire samenleving met de Energieagenda 2019 – 2030 als leidraad.

De provincie Noord-Brabant stelt ruimtelijke kaders, die maatgevend zijn voor duurzaamheidsmaatregelen, zoals energievoorziening via zonneakkers, landbouw of natuurontwikkeling. Zij wil in een gebiedsgerichte aanpak samen met gemeenten en andere betrokken partijen duurzaamheidsdoelen realiseren. De provincie Noord-Brabant heeft naast een coördinerende rol ook een stimulerende rol, bijvoorbeeld met subsidieregelingen zoals de provinciale subsidieregeling Brabant Geeft Energie of via maatwerk aangaande de versnelling van de transitie van de intensieve veehouderij. De provincie Noord-Brabant heeft in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) van het Rijk opdracht gekregen om resultaten te boeken met medewerking van gemeenten.

1.3.5 Context waterschap

Waterschap Aa en Maas werkt in het Land van Cuijk-gebied en heeft een concrete agenda gericht op klimaatadaptatie en waterbeheer. In het Bestuursakkoord 2019-2023 ligt de nadruk op een robuust en klimaatbestendig watersysteem in het buitengebied en in de bebouwde kom. Met gemeenten worden actieplannen opgesteld en afspraken gemaakt. Het programma Klimaatbestendig Land van Cuijk is hiervan een concreet resultaat.

1.3.6 Gemeentebeleid en reikwijdte van dit onderzoek

Duurzaamheid is geen beleidsveld op zich. Het is facetbeleid. Duurzaamheid raakt de bekende sociale, ruimtelijke en economische beleidsvelden en kan deze beleidsvelden met de specifieke benadering van duurzaamheid verrijken. Het is een politieke keuze, in hoeverre de stempel van duurzaamheid op de verschillende onderwerpen wordt gezet. In het Land van Cuijk is er geen directe samenhang te zien tussen de politieke samenstelling van de coalities en de aandacht voor duurzaamheid.

De Land van Cuijk-gemeenten gebruiken ieder verschillende beschrijvingen en indelingen van het begrip duurzaamheid. Wij hanteren de volgende indeling:

1. energietransitie;
2. klimaatadaptatie;
3. circulaire economie;
4. biodiversiteit en milieu.

Deze indeling wordt door de gesprekspartners herkend. Opvallend is dat géén van de gemeenten milieubeleid als herkenbaar onderdeel van duurzaamheid benoemt.

Energietransitie omvat alle maatregelen, die gericht zijn op energiebesparing c.q. energieneutraliteit en op de omschakeling van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte elektriciteit uit onuitputtelijke en schone bronnen zoals zon en wind. Binnen dit onderdeel zien we grote landelijk geïnitieerde projecten, zoals de Regionale Energiestrategie (RES) en de warmtetransitie (van het gas af), maar ook particuliere initiatieven zoals energiecoöperaties om over te stappen op het winnen van energie uit schone bronnen.

Klimaatadaptatie (aanpassing aan klimaatverandering) is het proces waardoor de kwetsbaarheid voor klimaatverandering vermindert of waardoor wordt geprofiteerd van de kansen, die een veranderend klimaat biedt. Het gaat om zaken als hevige regenval, langdurige droogte en stijging van temperatuur. Landelijk is er het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Lokaal zien we een mix van door de overheid gestuurde aanpak, zoals (her)inrichting van de openbare ruimte en complex-gewijze afkoppeling van regenwater van rioolstelsels en activiteiten van individuele burgers voor geveltuintjes of groene daken.

Circulaire economie betreft het hergebruik van grondstoffen en voorkomen van verspilling van reststoffen om kringlopen te sluiten. Daardoor hoeven voor nieuwe productie geen eindige natuurlijke voorraden meer te worden aangesproken. Met het gescheiden inzamelen van huishoudelijk afval scoort het Land van Cuijk landelijk erg goed. Mogelijkheden liggen er in bedrijfsafval en grondstofstromen bij het lokale bedrijfsleven, inclusief de agrarische sector, onder andere door bewust bodemgebruik.

Biodiversiteit gaat over behoud of herstel van de natuurlijke variëteit in flora en fauna. Het doel is om robuuste en soortenrijke ecologische systemen te hebben, die zichzelf in stand kunnen houden en flexibel reageren op veranderende omstandigheden. Het gaat vooral om ruimtelijke inrichting, natuurbeleid en groenbeheer. Invloed van bedrijven op de omgeving, gereguleerd via milieuvergunningen, is belangrijk, maar valt buiten de scope van dit onderzoek.

2. Bevindingen

De interviews en bestudeerde documenten hebben geleid tot een aantal bevindingen. Deze zijn gegroepeerd naar de volgende onderwerpen:

- reikwijdte, ambities en plannen;
- monitoring en verantwoording;
- organisatie;
- gemeenteraad;
- samenwerking;
- draagvlak.

In de volgende paragrafen worden deze onderwerpen uitgewerkt.

2.1 Reikwijdte, ambities en plannen

Een eerste blik op duurzaamheidsbeleid in het Land van Cuijk levert een geschakeerd beeld op. Niet alle bestuurlijke programma's in de Land van Cuijk-gemeenten hanteren het begrip duurzaamheid, maar elke gemeente onderneemt wel acties op dit gebied. Enkele gemeenten hebben een breed plan, waarin activiteiten rond duurzaamheid worden ondergebracht; terwijl andere gemeenten de activiteiten afzonderlijk benoemen.

Om te weten wat een gemeente verstaat onder duurzaamheidsbeleid, wat ze beoogt en welke doelen, ambities, projecten en activiteiten op de rol staan, is gekeken of er een beleidsplan bestaat. Aangetroffen zijn:

- Duurzaamheidsplan 2016-2020 Boxmeer (inclusief projectenlijst);
- Cuijks Duurzaamheidsplan 2017-2020 (inclusief projectenlijst);
- Mill gaat voor Groen 2017-2020 (inclusief projectenlijst);
- Grave gaat voor Groen: Projectenboek 2015-2018.

De gemeente Sint Anthonis heeft niet een dergelijk plan, maar neemt hetzelfde type maatregelen als de andere Land van Cuijk-gemeenten.

2.1.1 Reikwijdte van het begrip duurzaamheid

Om een indruk te krijgen van verschillende definities en reikwijdten, staan hieronder projecten, die in de verschillende uitvoeringsplannen staan gerubriceerd naar de in paragraaf 1.3.6 op pagina 11 gebruikte indeling.

	<i>Boxmeer</i>	<i>Cuijk</i>	<i>Grave</i>	<i>Mill St. H.</i>	<i>Sint Anthonis</i>
Energietransitie	X	X	X	X	X
Klimaatadaptatie	X	X	X	X	X
Circulaire economie		X			
Biodiversiteit en milieu	X	X	X	X	X
Milieu/landbouw		X			X

*Bronnen*²

² Overzicht is gebaseerd op:

Boxmeer: Projectenboek duurzaamheidsplan 2019-2021

Cuijk: Projectenboek duurzaamheidsplan 2017-2020

Grave: Grave gaat voor Groen: Projectenboek 2015-2018

Mill en Sint Hubert: Mill gaat voor Groen: Projectenboek 2017-2020

Sint Anthonis: coalitieprogramma.

Alle gemeenten hebben projecten voor energie, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Alleen bij de gemeente Cuijk zien we ook een project rondom circulaire economie.

Over milieu en landbouw merkt de RKC het volgende op. Verwacht was dat binnen de duurzaamheidsplannen ook aandacht voor milieu en landbouw zou zijn. Het Land van Cuijk kent immers een belangrijke agrarische en een daaraan gerelateerde of daaruit voortkomende industriële sector, die onmiskenbaar invloed heeft op duurzaamheid. Bovendien heeft binnen het Klimaatakkoord, de tafel Landbouw en landgebruik een prominente plaats en is duurzaamheid een pijler onder het nieuwe beleid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ook de provincie Noord-Brabant voert een actief beleid voor de transitie naar kringlooplandbouw. Daarom is dit punt in het bovenstaande overzicht apart toegevoegd. We zien dat de gemeenten Cuijk en Sint Anthonis aandacht besteden aan duurzame en natuur-inclusieve landbouw. In het projectenboek van de gemeente Cuijk, vinden we onder het kopje duurzame landbouw onder meer de volgende items: akkerrandenbeheer, stadslandbouw, pachtgronden, agrarisch natuurbeheer en stimulering biologische landbouw. Er wordt gestreefd naar vijf voorbeeldprojecten, met als partners ZLTO, AgriFood Capital en de agrarische natuurvereniging Land van Cuijk. In het uitvoeringsprogramma 2018-2022 van de gemeente Sint Anthonis is een hoofdstuk gewijd aan de transitie van het buitengebied; het plan is circulaire landbouw te stimuleren en afvalstoffen te hergebruiken. Bij de gemeenten Boxmeer, Grave, Mill en Sint Hubert vinden we het thema bevordering van duurzame, circulaire, natuur-inclusieve of kringlooplandbouw niet direct terug in de projectenboeken.

2.1.2 Ambities

Hoe verschillend op elkaar lijkende gemeentelijke doelstellingen kunnen zijn, blijkt uit een overzicht in de Startnotitie Regionale Energiestrategie (RES) Noordoost-Brabant. Hierin staat de doelstelling per gemeente als volgt vermeld. In het onderstaande overzicht zijn de Land van Cuijk-gemeenten zwart weergegeven.

Bernheze	Energieneutraal 2030	Meijerijstad	Energieneutraal 2050
Boekel	49% reductie CO ₂ 2030	Mill en Sint Hubert	60% reductie CO₂ 2030
Boxmeer	Energieneutraal 2045	Oss	Energieneutraal 2050
Boxtel	Energieneutraal 2030	's-Hertogenbosch	Klimaatneutraal 2050
Cuijk	100 % Energieneutraal 2045	Sint Anthonis	Energieneutraal 2035
Grave	Klimaatneutraal 2040	Sint Michielsgestel	Klimaatneutraal 2040
Haaren	CO ₂ Neutraal 2035	Uden	Energieneutraal 2035
Landerd	49% reductie CO ₂ 2030	Vught	Klimaatakkoord 2050

Duidelijk is dat er veel verschillende jaartallen, begrippen en invalshoeken naast elkaar worden gebruikt. Ook binnen het Land van Cuijk hanteert elke gemeente een eigen ambitie; ook al bestaat de indruk dat de hardheid van jaartallen en percentages slechts schijn is. En dan gaat dit alleen nog maar over de energiestrategie.

Binnen het programma Klimaatbestendig Land van Cuijk hanteren de deelnemers wel allemaal éénzelfde ambitie, maar verschilt de manier waarop ze daar invulling aan geven.

2.1.3 Plannen

Alle gemeenten zijn actief op het terrein van duurzaamheid. De problematiek is voor een groot deel overal hetzelfde. In alle gemeenten worden daarom de bekende, geijkte maatregelen getroffen zoals het beperken van wateroverlast door regenwater af te koppelen van de riolering, door de aanleg van natuurlijke afvloeimogelijkheden van overtollig regenwater, het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed of het verstrekken van duurzaamheidsleningen. Bij het inrichten van de openbare ruimte houden alle gemeenten rekening met duurzaamheidsaspecten.

Behalve in beleidsplannen is informatie over de plannen te vinden in recent samengestelde coalitieakkoorden en de daarop gebaseerde uitvoeringsprogramma's. In bijlage 6 van dit rapport zijn de relevante passages uit de coalitieakkoorden 2014-2018 en 2018-2022 van de Land van Cuijk-gemeenten op een rijtje gezet. De opzet van dit rapport is niet om per programma(punt) te beoordelen of en in hoeverre dit al in uitvoering of voorbereiding is genomen. De bedoeling is vanuit een helicopterview een beeld op tafel te leggen van de stand van zaken.

Gemeente Boxmeer

De gemeente Boxmeer kent de complete trits van een coalitieakkoord, een collegeprogramma, een raadsprogramma, een uitvoeringsprogramma en een Duurzaamheidsplan 2016-2020 (inclusief projectenboek). De ambitie van deze gemeente kent naar zeggen van de portefeuillehouder twee speerpunten: energieneutraal in 2045 en klimaatbestendig in 2030. Zij wil vooral inzetten op klimaatadaptatie, zeker ook in ruimtelijke plannen en op bewustwording. Streven is om medewerkers over de schutting heen te laten kijken en om kruisbestuiving tussen de afdelingen in het gemeentehuis te laten ontstaan. Omdat de Regionale Energiestrategie (RES) veel tijd vergt, loopt de uitvoering van het Duurzaamheidsplan achter. Het idee van circulaire bedrijventerreinen komt nog niet goed op gang. De portefeuillehouder, tevens deel uitmakend namens het Land van Cuijk in de Stuurgroep RES, ziet het als haar opgave zaken voor de gemeenteraad, en voor de lokale gemeenschap, te verduidelijken. En zij realiseert zich dat dit om een heldere visie vraagt.

Gemeente Cuijk

Het coalitieakkoord in de gemeente Cuijk is beknopt. Het verwijst naar het Duurzaamheidsplan 2017-2020 en geeft aan daar een schepje bovenop te doen. Er komt, zo kondigt het akkoord aan, nog een plan en een concrete versnellingsagenda. Duurzaamheid ziet men als het leidende thema bij woningbouw, economische groei, leefbaarheid en zorg en ondersteuning. Meegedeeld is dat men op het punt staat het Duurzaamheidsplan 2017-2020 te gaan evalueren.

Uit de informatie die wij van de gemeente hebben ontvangen spreekt een ambitieuze houding. De bevordering van natuur-inclusieve landbouw staat op de agenda. De portefeuillehouder duurzaamheid is voorzitter van de kopgroep intensieve landbouw, een werkgroep van het Portefeuillehoudersoverleg Duurzame Leefomgeving van Noordost-Brabant. De gemeente Cuijk heeft het initiatief genomen, dat geleid heeft tot de oprichting van een Coöperatieve Vereniging Cuijks Energie Collectief (CEC). College- en raadsvoorstellen worden standaard voorzien van een paragraaf duurzaamheid.

Gemeente Grave

Specifiek voor de gemeente Grave is, dat er gelet op de ligging van de stad veel water-gerelateerde zaken spelen. Samen met de buurgemeenten Wijchen en Heumen heeft men te maken met het Deltaplan Grote Rivieren. Met Heumen is er contact over energiewinning bij de stuw in de Maas. Een specifiek Graafs probleem is gebruik van zonnecellen in het historische centrum.

In Graafse raadsvoorstellen staat standaard een paragraaf duurzaamheid. Een goed begin, ook al is die paragraaf dikwijls nog ingevuld met “n.v.t.”.

Verborgen Raamvallei

In diverse gesprekken met gemeenten en anderen werd de Verborgen Raamvallei als voorbeeldproject genoemd. De Raam is een beek die stroomt in het landelijk gebied tussen de gemeenten Mill en Sint Hubert, Cuijk en Grave en die uitmondt in de Maas bij Grave. Het gebied rond de is min of meer “verborgen” en onontdekt: een verborgen parel in het Land van Cuijk. In 2013 hebben 21 partijen (waterschap Aa en Maas en de gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert, grondeigenaren, belangenorganisaties, terreinbeheerders, provincie) op initiatief van het waterschap Aa en Maas hun krachten gebundeld en zich verbonden om samen de verschillende ambities in het gebied te realiseren. Deze partijen vormen samen het Platform “De Verborgen Raamvallei” onder voorzitterschap van wethouder Van den Boogaart van de gemeente Mill en Sint Hubert. In het gebied rondom de Raamvallei worden meerdere doelen op het gebied van water, natuur, landbouw, recreatie, cultuurhistorie, agrarische activiteiten en CO₂-compensatie elkaar verenigd. Het leidde tot projecten die in samenspraak zijn uitgevoerd. De gezamenlijke aanpak heeft veel draagvlak en goede resultaten opgeleverd.

Gemeente Mill en Sint Hubert

De gemeente Mill en Sint Hubert werkt bij voorkeur aan concrete projecten, ook al staan die niet vooraf in een beleidsprogramma., zoals de uitvoering van Klimaatbestendig Land van Cuijk, de klimaatstresstest, de warmtevisie en het energiecafé.

Het programma ‘Mill gaat voor groen’ is meer een projectenboek dan een beleidsnota. Het programma heeft een bovengemiddelde ambitie (niet 49% maar 60% CO₂-neutraal). De uitvoering van dit programma loopt achter op schema; er is nog geen brede evaluatie. De planning van dit programma gaat per project.

Gemeente Sint Anthonis

De gemeente Sint Anthonis heeft in 2017 het beleidskader Routekaart Energieneutraal 2016-2035 vastgesteld. In het coalitieprogramma is dit vertaald in een uitvoeringsprogramma 2018-2022. De gemeenteraad heeft besloten hiervan kennis te nemen. De specifieke problematiek in Sint Anthonis is de ligging van de gemeente op zandgrond. Dat is anders dan de kleigrond langs de Maas. Men zet sterk in op de transitie van de veehouderij. In het geurbeleid vervult Sint Anthonis naar zeggen van de betreffende medewerkers en van de ZLTO een voorbeeldfunctie.

De RKC merkt op dat tal van acties in de gemeentelijke plannen de revue passeren, maar dat er toch nogal wat aandachtsgebieden zijn, die niet of nauwelijks naar voren komen in de informatie die is verstrekt. Genoemd is reeds de natuur-inclusieve landbouw. Neem daarnaast bijvoorbeeld de relatie tussen duurzaamheid en het omgevingsplan, het vergroenen van verordeningen en leges, de bestemming van na afkoppeling van gas of elektriciteitsnet overbodige bovengrondse of ondergrondse leidingen en de opgave om niet alleen energie te besparen, maar ook op te wekken. Soms worden bepaalde onderwerpen wel aangestipt, maar krijgen ze nog geen zichtbare gecontinueerde uitwerking.

Er komt veel op de gemeenten af. Ze doen een heleboel, maar kunnen niet alles tegelijk. Op de achtergrond spelen enige belemmerende factoren. Denk aan de herindelingsperikelen in het Land van Cuijk, de discussie die er is geweest rond het Klimaatakkoord met als gevolg een afbrokkelend draagvlak onder het publiek, het gegeven dat allerlei taken van de hogere overheid zonder bevoegdheden of dwangmacht en budget aan de gemeente worden opgedragen, de beperkte netcapaciteit van Tennet/Enexis om stroom af te nemen van zonneparken met het gevaar dat daardoor in het vooruitzicht gestelde subsidies wegvallen, de onzekerheid over de uitkomst van allerlei ontwikkelingen en vanzelfsprekend de spanning tussen het enerzijds onderkennen dat er iets moet gebeuren, maar anderzijds niet willen dat het in de eigen gemeente gebeurt. Dat maakt de houding soms wat afwachtend.

Kortom: ambities en plannen zijn er genoeg, maar het systematisch uitvoeren daarvan is nog niet ingevuld. De Regionale Energiestrategie (RES) wordt soms gezien als een factor die voor extra werk zorgt waarmee geen rekening was gehouden. Daarentegen staat op pagina 16 van de Startnotitie RES, dat de RES geen extra of grotere opgave is, maar een kans om de lokale doelstellingen te realiseren. Tijdens een informatiebijeenkomst in Oss in 2019 werd gesteld dat de RES een bijdrage levert aan de ambities, die gemeenten toch al hebben in coalitieakkoorden. De RES is dus een kans, ook al legt het Rijk die op.

Na voorgaande informatie over de Land van Cuijk-gemeenten volgt hier een voorbeeld van een gemeente die heel bewust en doelgericht te werk gaat. De Energienota gemeente Emmen 2017-2020 stelt het aldus:

“We (lees: het gemeentebestuur van Emmen) zien veel mogelijkheden om te profiteren van de kansen die de energietransitie biedt. Dit vraagt om nieuwe benaderingen en een voortvarende aanpak. Die presenteren we met dit energieprogramma. Daarbij geldt nadrukkelijk dat we ons niet willen verliezen in het schetsen van alleen vergezichten. We willen “aanpakken en doen”. Elke reis begint met de eerste etappe. We hebben al een aantal etappes afgelegd de afgelopen jaren, maar zullen moeten versnellen en intensiveren om de energie- en klimaatdoelen te realiseren. Juist in onze gemeente zien we daarvoor kansen. Die willen we pakken! De energietransitie zie wij als aanjager voor nieuwe ruimtelijk-economische en sociale ontwikkelingen in onze regio”.

2.2 Monitoring en verantwoording

Een volgend punt dat de RKC interesseert, zijn de volgende vragen:

- Hoe het halen van doelstellingen wordt bijgehouden?
- Of er monitoring plaatsvindt?
- Of er gebruik wordt gemaakt van kengetallen of prestatie-indicatoren?
- Hoe een traject wordt gekwantificeerd?

Kortom: zijn er instrumenten, waarmee de voortgang van wat men wil bereiken wordt bijgehouden?

Er is een onderscheid tussen monitoring en verantwoording. Monitoring is het stelselmatig verzamelen van informatie om veranderingen in beeld te krijgen. Verantwoording is de toelichting die het college (als uitvoerend bestuur) geeft aan de gemeenteraad (het kaderstellend bestuur) over de gezette stappen en de mate waarin deze geleid hebben tot de beoogde doelen.

2.2.1 Monitoring

Er zijn in de afgelopen jaren diverse monitors ontwikkeld en met lokale, regionale en landelijke data gevuld. Dit gebeurt onder andere door Telos, Brabants centrum voor duurzame ontwikkeling, die verbonden is aan Tilburg University. Telos stelt uit ongeveer 100 indicatoren een bench samen, waarin bijna alle gemeenten zijn opgenomen en op een totaalscore gerangschikt. In deze lijst staat Boxmeer op plaats 55, Cuijk op 281, Grave op plaats 21, Mill en Sint Hubert op 128 en Sint Anthonis op plaats 99³. Het blikveld van deze monitor is heel breed en verdeelt de 100 indicatoren naar sociaal-cultureel kapitaal, ecologisch kapitaal en economisch kapitaal. Waar staat je gemeente, de algemene benchmark van de VNG geeft mooie informatie per gemeente over de energietransitie⁴. Ook wordt de goede score van het Land van Cuijk met het gescheiden inzamelen van huishoudelijk afval duidelijk geïllustreerd in de benchmark afval⁵. En zo zijn er veel andere overzichten op internet te vinden.

De scores zijn nuttig als ze gebruikt kunnen worden om te toetsen of de doelen die de gemeente gesteld heeft bereikt worden. Dat is nu niet het geval, omdat de doelen van gemeenten of niet expliciet gemaakt zijn, of in andere termen zijn vervat dan de monitors hanteren. De monitors op deelgebieden kunnen aangeven of een gemeente bij de kopgroep hoort of achteraan hangt, maar ook dat is alleen nuttig als je vooraf hebt bepaald waar je in het peloton wilt rijden. Zo meldt de eigen rapportage van de gemeente Cuijk dat het plaatsen van laadpalen voor elektrische auto's op schema ligt, maar scoort de gemeente rood op de kaart bij de landelijke elektrisch-vervoer-benchmark⁶ (landelijk plaats 203 van 355, en provinciaal plaats 42 van 62). Of de score in de benchmark relevant is voor de beoordeling van het Cuijkse beleid is de vraag. Het kan er zeker toe bijdragen om de eigen doelen, voor zover die gesteld zijn, te toetsen aan de doelen die anderen stellen en aan trends die zijn waar te nemen.

³ <http://www.telos.nl/894868.aspx?t=Nationale+Monitor+Duurzame+Gemeenten+2017>

⁴ <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie>

⁵ www.benchmarkafval.nl

⁶ <http://evbenchmark.overmorgen.nl>

Behalve benchmarks (relatieve gegevens) die aangeven hoe de Land van Cuijk-gemeenten ervoor staan in vergelijking met andere gemeenten in Nederland, is er ook feitelijke informatie (absolute gegevens) beschikbaar over diverse thema's. Veel informatie is te vinden in de klimaatmonitor.⁷ Zo kan bijvoorbeeld gedetailleerde informatie over het energieverbruik tot op wijk- en zelfs straatniveau worden gevonden of over de kosten van het afkoppelen van gas per wijk. Er bestaan jaarlijkse data over neerslag, droogte, hitte, aantal geplaatste zonnepanelen en het aantal panden dat wordt afgekoppeld van de riolering. Deze gegevens bieden input, om aan de voorkant van het beleidsproces meetbare doelen te bepalen en meer gekwantificeerd te verantwoorden. Andere meetbare gegevens, zoals de prestatienormen van woningcorporatie Mooland kunnen daaraan worden gekoppeld.

Voorop met hittestresstest

Het Land van Cuijk heeft zich landelijk onderscheiden door als eerste niet-stedelijk gebied een hittestresstest uit te voeren. Eerst kregen alleen stedelijke gebieden subsidie voor zulke testen, maar na de enorme hoosbuien die in 2016 in het Land van Cuijk veel overlast gaven, hebben bestuurders uit het Land van Cuijk ervoor gelobbyd dat ook landelijke gebieden in aanmerking kwamen. De stresstest past binnen Klimaatbestendig Land van Cuijk dat als een van de eerste projecten door het ministerie van Infrastructuur en Milieu werd aangeduid als landelijk voorbeeld voor de aanpak van klimaatverandering.

2.2.2 Verantwoording

De RKC constateert dat onderbouwde voortgangsrapportages nog geen gemeengoed zijn. De ene gemeente is verder in het vertalen in concrete doelen en actiepunten dan de andere, maar de voortgangsrapportages gaan nooit verder dan het vermelden van concrete stappen, die per project al dan niet zijn gezet. Het checken van voortgang is daardoor moeilijk systematisch te doen. Zo is het ook moeilijk om vast te stellen wat het effect van maatregelen is en of doelen worden bereikt. Er zijn weinig harde prestatiegegevens.

Tijdens het overleg met de Land van Cuijk-gemeenteraadsleden in de gemeente Cuijk werd opgemerkt: "Wij hebben geen gevoel bij hoe we ons doel moeten gaan halen en hoe we ontwikkelingen kunnen bijhouden. Een benchmark met andere gemeenten zou welkom zijn. Maak dingen concreet in joules of terawatturen". De vraag is of dat nu het informatieniveau is dat moet worden nagestreefd, maar duidelijk is wel dat er een behoefte bestaat aan harde gegevens, terwijl daaraan nog niet wordt voldaan.

Soms kan daaraan ook moeilijk worden voldaan. Niet alles is meetbaar. Een probleem om te monitoren is, dat er vaak wordt gesproken in termen van ambities met een globaal karakter. Dat maakt meten lastig. En als een doel meetbaar is, is het waarschijnlijk

⁷ (www.klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/).

beperkt tot enkele kwantificeerbare items. En dan blijft het nog moeilijk om een streefdoel te bepalen, omdat de inzichten en beschikbare technologie zich snel ontwikkelen.

Alle bronnen van informatie overziende, stelt de RKC vast dat slechts met moeite een gefragmenteerd beeld van wat er speelt te verkrijgen is, ondanks dat er in redelijke mate deelinformatie beschikbaar is. Het zou mooi zijn als de gegevens, die nu in voortgangsrapportages per project worden gepresenteerd, worden verbonden met informatie over resultaten en effecten. Waar het aan ontbreekt, is geaggregeerde informatie die de gemeenteraden inzicht bieden. De bouwstenen voor een totaalplaatje zijn er, maar het bouwwerk moet nog worden gemaakt.

2.3 Organisatie

In de dagelijkse praktijk zullen de colleges, meer in het bijzonder de portefeuillehouders, samen met de ambtelijke adviseurs de eerstverantwoordelijken zijn voor het uitzetten en uitvoeren van het beleid en de daaraan verbonden acties en projecten. Daarom is geprobeerd in beeld te krijgen of de colleges daadwerkelijk de nodige stappen nemen, die ertoe leiden dat de tot 2022 gestelde doelen worden gehaald.

Voorop staat dat over de intenties geen misverstand bestaat. Alle gemeenten zijn er kennelijk van doordrongen dat duurzaamheid een item is, waaraan serieus moet worden gewerkt. In iedere gemeente is een wethouder belast met de zorg voor de portefeuille duurzaamheid:

- Boxmeer: mevrouw B. de Bruijn-van Vught;
- Cuijk: de heer G. Stoffels;
- Grave: de heer B. Peters;
- Mill en Sint Hubert: de heer J. van den Boogaart;
- Sint Anthonis: de heer H. Bellemakers.

In de gesprekken, die met deze portefeuillehouders en hun adviseurs zijn gevoerd, toonden zij zich allen gemotiveerd om de portefeuille duurzaamheid tot een succes te maken. Dat blijkt niet alleen uit de concrete output van projecten, maar ook uit het enthousiasme waarmee zij ingingen op het thema.

Toch loopt het niet altijd van een leien dakje. Een eerste moeilijkheid waarmee een portefeuillehouder te maken krijgt is, dat zijn/haar portefeuille duurzaamheid zich uitstrekt over een deel van de portefeuilles van zijn/haar collega's in het college. Duurzaamheidsbeleid is facetbeleid. De portefeuillehouder gaat zich bemoeien met een facet van het beleid van een collega. Immers: het gaat over ruimtelijke ordening, economische zaken, milieu, openbare werken enzovoort. Om iets te realiseren moet je als portefeuillehouder je collega's mee krijgen. Vaak lukt dat wel, maar niet altijd. Je ziet dan ook dat het in de dagelijkse praktijk, niet alleen in de Land van Cuijk-gemeenten maar ook elders, sterk afhangt van de persoonlijke inzet, het leiderschap en het gezag van de portefeuillehouder om het thema duurzaamheid onder de aandacht te houden.

Wil een project na goedkeuring door het college vervolgens goed van de grond komen, dan moet er een adequate organisatie klaar staan. Verschillende gemeenten hebben het afgelopen jaar de formatie op het punt van duurzaamheid uitgebreid. Op dit moment bedraagt de formatie voor de Land van Cuijk-gemeenten in totaal circa 6 fte (3,2 fte

CGM, 1,6 fte Boxmeer en formatie verspreid over verschillende medewerkers in de organisatie van de gemeente Sint Anthonis). Bij de gemeenten Grave en Mill en Sint Hubert is uitbreiding van de formatie in bestuurlijke behandeling. Bij de gerealiseerde uitbreiding ligt het accent op medewerkers die projecten gaan realiseren, dus niet zozeer op beleid of coördinatie. Binnen de CGM-gemeenten overziet de beleidsadviseur milieu en duurzaamheid het totaalplaatje. In Boxmeer spreekt het coalitieakkoord over een duurzaamheidsregisseur. Deze figuur is daar echter niet bekend.

Met de beschikbare formatie lijkt er voldoende capaciteit in huis voor het uitvoeren van de benodigde werkzaamheden, die kunnen variëren van het verstrekken van duurzaamheidsleningen, de plaatsing van zonnepanelen tot aangelegenheden van ruimtelijke ordening, vergunningverlening en speciale projecten. Wat de gemeenten naar eigen zeggen echter tegenvalt, is het beslag dat het project Regionale Energiestrategie (RES) legt op de ambtelijke en ook op de bestuurlijke capaciteit. In werkelijkheid houden overigens meer dan de genoemde circa 6 fte's zich bezig met duurzaamheid. Zo geven afdelingen als Openbaar Beheer al praktisch en vroegtijdig invulling aan duurzaamheid. Maar ook andere organisatieonderdelen nemen aspecten van het duurzaamheidsverhaal voor hun rekening. Dat is inherent aan facetbeleid. Het werken aan duurzaamheid is een opdracht voor de gehele organisatie. Het credo is: over de schutting van de eigen afdeling heen kijken en zien wat duurzaamheid voor jouw taken betekent. Hoe dat op dit moment over de hele linie uitpakt kan de RKC niet overzien.

Behalve de eigen medewerkers houden ook medewerkers van de OBDN zich bezig met aspecten van duurzaamheid. Volgens haar missie zorgt de OBDN voor een schone en veilige leefomgeving, nu en in de toekomst. Daaruit vloeit onder andere de aandacht voor energiebesparing voort. Een onderwerp dat steeds meer aandacht krijgt, is de toetsing door de OBDN of daartoe in het Activiteitenbesluit Milieubeheer aangewezen bedrijven voldoen aan hun energiebesparingsverplichting. En in het kader van biodiversiteit is de OBDN de mede-uitvoerder van regelgeving ter bescherming van de natuur zoals de Flora- en faunawet en de provinciale Natuurbeschermingsverordening.

Programmatische aanpak

In meerdere gesprekken is naar voren gekomen dat duurzaamheid zich goed leent voor een programmatische aanpak.

In een dergelijke aanpak werken de Land van Cuijk-gemeenten samen in een breed programma, waaraan verschillende projecten en activiteiten zijn opgehangen. Binnen het programma vindt ook samenwerking en overleg plaats met stakeholders, zoals bedrijven, organisaties en inwonersgroepen. Dat kan leiden tot een duurzaamheidsakkoord Land van Cuijk. Het programma kan een "boegbeeld" krijgen, die het gezicht is van duurzaam Land van Cuijk. Dit gezicht kan iemand van buiten de gemeenten zijn. Maatschappelijk draagvlak wordt in het werkproces ingepast. Alle gemeenten kunnen eigen accenten zetten, maar gezamenlijk kennis en uitvoerend vermogen worden gebundeld.

2.4 Gemeenteraad

Reeds is vastgesteld dat duurzaamheid als een prominent thema wordt gezien in deze raadsperiode. Omdat RKC de gemeenteraden dient te ondersteunen bij het uitoefenen van hun functie, is gekeken naar de mogelijkheden van de gemeenteraad om invloed uit te oefenen op dit onderwerp. Dit rapport dient een instrument te zijn om de gemeenteraad te helpen bij het vervullen van zijn kaderstellende en controlerende rol. De RKC stelt het volgende vast.

De gemeenteraden zijn voorzien van plannen, genaamd duurzaamheidsplannen of bekend onder een andere titel, die als beleid worden beschouwd. Dit beleid is vastgesteld in een vorige raadsperiode of van recenter datum. Het Programma “Mill gaat voor groen” is overigens wel vastgesteld door het college, maar niet door de gemeenteraad. Het uitvoeringsprogramma 2018-2022 in Sint Anthonis is ook niet door de gemeenteraad vastgesteld.

Hoewel zulke plannen c.q. documenten doorgaan voor beleidsstukken, zijn het feitelijk vooral opsommingen van projecten, al dan niet voorzien van een budget en een planning.

De meeste projecten zijn projecten zoals die overal in het land worden uitgevoerd. In veel gevallen geïnitieerd door externe partijen zoals het waterschap, de provincie, het energiebedrijf, de woningcorporatie of een maatschappelijke groepering.

Er vindt niet echt een discussie in de raad plaats over de noodzaak van de gangbare duurzaamheidsmaatregelen. Het belangrijkste discussiepunt draait meestal om de financiën.

Waar geen inzicht in wordt geboden, is wat het effect van projecten is in relatie tot een bepaald beleidsdoel, laat staan in relatie tot de ambitie om tot CO₂-vermindering te komen. Hier wreekt zich het ontbreken van een periodiek gestructureerde monitor of voortgangsrapportage.

De informatie die de gemeenteraden ontvangen, is over het algemeen nogal schaars en gefragmenteerd. Wat de gemeenteraad aan informatie van het college ontvangt, hebben wij per gemeente gezien. Het overzicht van informatie die de gemeenteraden sinds hun aantreden in 2018 hebben ontvangen, is als bijlage 7 aan dit rapport toegevoegd.

Raadsleden stellen zelf, uit eigen beweging niet vaak vragen over zaken met betrekking tot duurzaamheid; moties en amendementen zijn echter geen uitzondering.

De gemeenteraden laten zich overigens niet geheel onbetuigd. Windmolens (overigens slechts in beperkte mate toelaatbaar in verband met de ligging van luchtmachtbasis Volkel) en zonneparken zijn bij uitstek vraagstukken waar de gemeenteraad zich laat zien. Zodra dergelijke majeure ingrepen ter sprake komen, slaan de gemeenteraden piketpalen. De discussie over de Regionale Energiestrategie (RES) in de commissie van de gemeente Boxmeer van 9 mei 2019 toont treffend een zekere scepsis aan. Eén van de uitgangspunten, die de gemeenteraad van deze gemeente hanteert, is dat men alvorens mee wil werken aan afzonderlijke particuliere initiatieven, eerst zelf beleidskaders wil vaststellen. De benefits van windmolens of andere grootschalige voorzieningen, wil men ten goede laten komen aan de eigen inwoners en niet aan speculanten.

Eén van de vragen, die logischerwijs in dit rapport aan de orde behoort te komen, is de vraag of er voldoende financiële ruimte is om duurzaamheid gestalte te geven. Hoewel met name het punt van de financiën een belangrijk discussiepunt is, en dat geldt eigenlijk voor alle gemeenten, heeft de RKC de indruk dat hier niet direct een struikelblok ligt, ook al worden aanvragen om extra middelen voor formatie-uitbreiding niet zonder slag of stoot geaccepteerd. Dat ligt voor de hand als men bedenkt welke aandacht alleen al de zorgsector op dit moment van de gemeenten vraagt en dat alles tegen de achtergrond van de actuele gemeentelijke vermogenspositie. Er is niet geconstateerd dat projecten vanwege geldgebrek niet door konden gaan, al zijn er altijd wensen, die om financiële redenen niet onmiddellijk kunnen worden vervuld. Denk bijvoorbeeld aan de vervanging van het conventionele wagenpark door milieuvriendelijker materieel.

2.4 Samenwerking

Voor alle gemeentebestuurders is het duidelijk dat samenwerking bij het onderwerp duurzaamheid noodzakelijk is. Toch zijn er verschillende beelden over hoe intensief die samenwerking moet zijn. Die kan variëren van coördinatie en afstemming tot harmoniseren (ieder voor zich, maar eenzelfde aanpak) of tot integreren (ontwikkeling en uitvoering bundelen). In de praktijk zijn er binnen de Land van Cuijk-gemeenten verschillende vormen van samenwerking.

Een lang bestaande samenwerking is de afvalverwerking, eerst binnen de RMB (Regionale Milieudienst Brabant Noordoost), nu binnen de ODBN (Omgevingsdienst Brabant Noord). Dit is een formele gemeenschappelijke regeling voor de uitvoering van een wettelijke taak.

Het Land van Cuijk is al enkele jaren een voorbeeld vanwege de gezamenlijke aanpak in Klimaatbestendig Land van Cuijk. In 2015 is het programma onderscheiden in het landelijke programma Ruimtelijke Adaptatie. De vijf gemeenten, provincie en waterschap werken sinds 2014 samen om als Land van Cuijk in 2030 klimaatbestendig te zijn. Binnen een programmatisch kader worden projecten uitgewerkt, verdeeld over verschillende thema's zoals stedelijk- en buitengebied, openbare ruimte en onderzoek en ontwikkeling. Samenwerking met maatschappelijke organisaties (onder andere IVN, ZLTO, woningcorporaties, scholen) is belangrijk, evenals communicatie om draagvlak bij de inwoners te krijgen. Inmiddels zijn er twee uitvoeringsprogramma's afgerond, een derde is nu aan de orde. Dit beslaat de periode 2019-2022 en kent een begroting van bijna € 1,7 miljoen, waarvan ongeveer de helft voor rekening komt van de gemeenten en provincie en waterschap ieder een kwart voor hun rekening nemen. Er is een bestuurlijke stuurgroep en een apart projectteam als aanjager. Het programma gaat nu vooral over klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar de aanpak 2019-2022 zegt een intensievere samenwerking tussen de energietransitie en klimaatadaptatie na te streven.

De Regionale Energiestrategie (RES) is een centraal georkestreerde aanpak om tijdig aan de doelen van internationale overeenkomsten en het Klimaatakkoord te voldoen. Op korte termijn gaat de warmtetransitie (van het gas af) van start. De gemeenten werken hiervoor samen op de schaal van Noordoost-Brabant. De provincie Noord-Brabant heeft een coördinerende rol. De gemeenten kunnen hun eigen projecten inbrengen als onderdeel van de te behalen streefcijfers. Het noopt ook tot gezamenlijke ruimtelijke

afwegingen binnen de regio om tot een effectief resultaat te komen. De betrokken bestuurders waarderen de samenwerking als positief.

Er bestaat gestructureerd overleg tussen portefeuillehouders zoals voor het Klimaatbestendig Land van Cuijk, voor de Regionale Energiestrategie (RES), de afvalverwijdering, rioleringsplannen en milieuzaken. Soms beperkt de reikwijdte zich tot de kring van vijf gemeenten zoals bij Klimaatbestendig Land van Cuijk, maar steeds meer wordt geopereerd binnen de grotere regio Noordoost-Brabant. De grote samenwerkingsprojecten, die nu op de rol staan zijn geïnitieerd door waterschap, provincie of rijk. De gemeenten zijn, al dan niet noodgedwongen, volgend; zij worden aangezet tot deelname aan een programma en doen dan daaraan mee.

Er wordt niet alleen samengewerkt tussen de overheden die hiervoor genoemd zijn. Individueel of in Land van Cuijk-verband wordt ook overleg gevoerd met partijen als ZLTO, de Industriële Kring of de Milieuvereniging Land van Cuijk. Het samenwerkingsverband Agrifood Capital met overheid, onderwijs en bedrijfsleven (triple helix) raakt ook geregeld aan duurzaamheidsbeleid. Alle gemeenten maken prestatieafspraken met corporatie Mooiland over verduurzaming van het woningbestand.

Daarnaast is er lokale samenwerking met bewonersgroepen of organisaties, zoals energie-coöperaties of het Platform Duurzaam Grave. De Coöperatieve Vereniging Cuijks Energie Collectief (CEC) is zelfs opgericht op initiatief van de gemeente. Er zijn ook bewonersinitiatieven, die helemaal geen contact met de gemeente leggen. In sommige gevallen zoekt de gemeente de samenwerking met een lokaal initiatief om een specifiek project te realiseren, bijvoorbeeld de waterkrachtcentrale in de gemeente Grave.

Waterkrachtcentrale Grave

In 1980 heeft gemeente Grave al een studie laten doen naar het opwekken van energie met een waterkrachtcentrale bij de stuw in de Maas. Toen is het om diverse redenen niet verder opgepakt. Door de nieuwe opgaven voor gemeenten heeft Grave het idee weer afgestoft en de studie laten actualiseren. Daarvoor wordt samengewerkt met de Gelderse gemeente Heumen. Gebleken is dat er goede mogelijkheden zijn in de oude sluis binnen het stuwcomplex, en zo energie voor 1000 huishoudens te leveren. De gemeenten nemen het voortouw, maar willen er zeker burgers bij betrekken. Daarom is in Heumen een energievoorziening ingeschakeld en in Grave het Platform Duurzaam Grave gevraagd om een project op te zetten. Op deze manier kan een initiatief van de gemeente leiden tot een decentrale energievoorziening van en voor de inwoners.

De RKC stelt vast dat er een samenspel plaatsvindt met allerlei partijen, maar een echt gezamenlijk totaal duurzaamheidsbeleid met daaraan gekoppelde projecten en organisatiestructuur, zo mogelijk opgenomen in een duurzaamheidsakkoord, een deltaplan voor duurzaamheid: dit gaan we realiseren vóór jaar x, is er niet. Het duurzaamheidsbeleid is nu toch enigszins versnipperd.

Interessant is wat de Programmastart Interbestuurlijk Programma (IBP), een interbestuurlijk programma waarbij rijk, provincie, waterschappen en gemeenten betrokken zijn, vermeldt op pagina 35 in de bijlage Samen aan de slag voor het klimaat, onder de noemer integrale gebiedsgerichte aanpak: “De opgaven binnen klimaat en energie, klimaatadaptatie en circulaire economie komen samen in de regio. Een samenhangende regionale visie en aanpak is daarom essentieel. In de uitvoering krijgen veel ambities een concrete vertaling naar de gebieden en daarmee een eigen ruimtelijk beslag waarvoor de democratische verantwoordelijkheid ligt bij decentrale overheden. Waar dit niet het geval is raakt de rijksbevoegdheid direct aan deze verantwoordelijkheden. Deze verdeling van bevoegdheden tussen Rijk en decentrale overheden moet elkaar niet in de weg zitten maar juist versterken. De “vertaling” van de gezamenlijke ambities naar de praktijk vindt daarom alleen plaats wanneer de regio’s zelf aan zet zijn voor het vastleggen van de opgaven op de drie genoemde thema’s in concrete plannen en het Rijk hier mede coördinator van is”.

De kern van deze boodschap is dat een samenhangende regionale visie en aanpak essentieel worden geacht, een programmatische aanpak in de regio waarbinnen de verschillende projecten in een kader worden geplaatst en waardoor krachten worden gebundeld. Er is ook huiver om die te ontwikkelen, omdat dit een rem zou kunnen zetten bij de gemeenten die er het hardste aan trekken.

Toch zouden op die manier de gemeenten in het Land van Cuijk een blok vormen en een speler van formaat worden binnen de regio Noordoost-Brabant, met een positie gelijkwaardig aan 's-Hertogenbosch, Oss en Meijerijstad. Dat is de schaalgrootte die invloed geeft.

De afgelopen jaren heeft het Land van Cuijk samengewerkt aan twaalf geprioriteerde projecten. De Stuurgroep Samen Werken Land van Cuijk gaf op 3 oktober 2018 aan de Land van Cuijk-raden een toelichting op de afronding van die projecten. Daarbij werd vermeld dat nieuwe meerjarenprogramma’s door de stuurgroep zijn vastgesteld en dat er nieuwe visies op thema’s werden ontwikkeld. De brief van de Stuurgroep is als bijlage 8 aan dit rapport toegevoegd. De RKC vindt het opmerkelijk dat het thema duurzaamheid nog geen deel uitmaakt van nieuw te ontwikkelen visies of meerjarenprogramma’s. Dit thema wordt niet regionaal in de volle breedte opgepakt als gezamenlijk project. Klimaatbestendig Land van Cuijk voorziet niet in deze leemte. Dat is weliswaar een programma waarbij alle vijf gemeenten betrokken zijn, maar het is vooral gericht op het deelgebied klimaatadaptatie en omvat niet het gehele scala aan uitvoeringsmaatregelen.

2.5 Draagvlak

De gemeenten zijn zich bewust van hun opgave, maar realiseren zich ook dat hun mogelijkheden beperkt zijn. Zij kunnen het goede voorbeeld geven, faciliteren, aanjagen, stimuleren en misschien coördineren, maar het bereiken van meer duurzaamheid kunnen zij niet alleen. Om mensen te verleiden voor een ander gedrag te kiezen is een blijvende inspanning vereist. Duurzaamheid vraagt veel inzet en betrokkenheid van inwoners, ondernemers, organisaties en instellingen. De vraag is dus: hoe bereik je draagvlak, hoe breng je daarmee acceptatie en misschien zelfs participatie op gang, hoe kun je partijen bij elkaar brengen en welke instrumenten worden daarvoor ingezet?

Klassieke overheidsinstrumenten (publicaties, folders, voorlichtingsavonden) zijn niet altijd meer adequaat om nieuwe doelen te realiseren.

De Startnotitie Regionale Energiestrategie (RES) stelt op pagina 24, spoor 3, als het gaat om het betrekken van de inwoners van Brabant bij de energietransitie, het volgende: “De regionale strategie moet “gewogen” zijn. De ambitie van de RES is daarom ook inwoners van een regio te betrekken bij de energietransitie en mensen bewust maken van de omslag die er aan komt. Inwoners worden geraadpleegd en betrokken bij het bepalen van uitgangspunten en criteria waaraan de inpassing van energiemaatregelen moet voldoen. In de structuur van de RES hebben de gemeenten hier het initiatief”.

Alle gemeenten zijn zich ervan bewust dat mensen goed moeten worden geïnformeerd. Er zijn diverse voorbeelden van projecten door de overheid en van burgerinitiatieven, waarbij informatie een belangrijke rol speelt. Hieronder worden enkele genoemd.

Brabant Woont Slim

Alle gemeenten, behalve de gemeente Sint Anthonis, nemen deel aan het project Brabant Woont Slim. Dit project is in 2016 gestart als een samenwerking van twaalf gemeenten, vijf lokale energiecoöperaties en diverse bedrijven uit Noordoost Brabant.

Huizenbezitters worden geholpen bij het verlagen van hun energierekening. Het streven van dit project is, dat alle woningen in 2050 nul-op-de-meter zijn. In een nul op de meter-woning wordt het netto energiegebruik tot nul gereduceerd. Dit gebeurt door slim gebruik te maken van energiebesparende- en energieopwekkende voorzieningen. Denk bijvoorbeeld aan zonnepanelen, warmtepompen en zonneboilers. Het project ondersteunt bedrijven met training en productontwikkeling. Belangrijk onderdeel van de samenwerking is het digitale platform. Een dergelijk platform draait inmiddels al vele jaren met succes in andere regio's in Nederland, waaronder alle noordelijke provincies. In dit kader wordt er maandelijks een duurzaamheidssprekkuur gehouden in Oss, maar gemeenten gebruiken het ook voor lokale acties. Zo zijn er in meerdere gemeenten informatie-avonden/energiecafé's georganiseerd. In Cuijk vindt er jaarlijks een duurzaamheidsmarkt plaats.

Coöperatieve Vereniging Cuijks Energie Collectief (CEC)

De gemeente Cuijk presenteert zich als duurzame gemeente tijdens “Cultuur aan de Maas” en ondersteunt in dit kader het burgerinitiatief Buurkracht en de Coöperatieve Vereniging Cuijks Energie Collectief. Dat is een groep van betrokken inwoners en vertegenwoordigers van lokale bedrijven en organisaties, die in 2015 samen met de gemeente het initiatief heeft genomen tot de oprichting van een energiecoöperatie, een organisatievorm voor burgers en bedrijven om gezamenlijk energie (en dus ook kosten) te besparen en te investeren in duurzame energie. CEC heeft de bespaarbox ontwikkeld om inwoners bewust te maken van energieverbruikers. Tevens zijn door de CEC in de gemeente Cuijk twee collectieve zonnedaken gerealiseerd, o.a. op de gemeentewerf. Buurkracht is nu actief in vijf dorpen en wijken.

Duurzaamheidslening

Alle gemeenten faciliteren de inwoners om gunstig te lenen voor het duurzaam maken van de woning. Hiervoor wordt deelgenomen aan het aanbod van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting. Dit fonds heeft vijf producten, waarvan de gemeenten er een, twee of drie aanbieden. De gemeenten brengen middelen in om het fonds te voeden. Uitvoering verloopt via dit fonds.

Tuinvergroening

De gemeente Sint Anthonis neemt deel aan de operatie Steenbreek, waarbij inwoners worden gestimuleerd om in hun tuin tegels te vervangen door groen. Ook zijn er binnen Klimaatbestendig Land van Cuijk acties voor tuinvergroening en voor klimaatbestendige groen-blauwe schoolpleinen. De gemeente Boxmeer heeft bij de oplevering van een nieuwe woonstraat een groene voorbeeldtuin aangelegd en planten aan de nieuwe bewoners uitgedeeld.

Cittaslow

In de gemeente Sint Anthonis zijn in 2017 gemeentegesprekken geweest in het kader van Cittaslow, voor duurzame streekgebonden productie en consumptie. De gemeenteraad heeft aangegeven hier niet meer aan deel te willen nemen.

Column

De wethouder van Mill en Sint Hubert schrijft een column in een huis-aan-huisblad waarin hij regelmatig het thema duurzaamheid behandelt.

Platform Duurzaam Grave

Na de verschillende Graafse Energiecafés hebben Gravenaren het initiatief genomen, om samen met een groep vrijwilligers duurzaamheid in Grave te verankeren. Daartoe is de Stichting Platform Duurzaam Grave opgericht.

Eén van de resultaten is dat de bewoners van de Dr. Kanterslaan aan de slag zijn gegaan met het plannen van een collectieve renovatie van asbestdaken in combinatie met isolatie en zonnepanelen. De ambitie is dat de gemeente Grave binnen een aantal jaren is te vinden in de top twintig van de meest duurzame historische stadjes van Nederland. Het Platform streeft naar een lokaal energie-akkoord, waarin partijen als gemeente, waterschap, woningcorporatie en de Stichting Duurzaam Grave afspraken vastleggen over het traject waarmee Grave in 2030 klimaatneutraal kan zijn.

Energiecoöperatie Overloon

Een groep burgers is een energiecoöperatie gestart, mede om onderhoud voor het dorpshuis De Pit te kunnen financieren. De grote dakoppervlakten van het Nationale Oorlogsmuseum en van het dorpshuis worden gebruikt voor zonnepanelen. De gemeente Boxmeer heeft het initiatief ondersteund.

Langenboom

In Langenboom heeft in 2017 een groep inwoners het initiatief genomen om gezamenlijk duurzame energie in te kopen en zonnepanelen in het dorp te plaatsen. De opbrengsten worden besteed aan de instandhouding van voorzieningen in het dorp. Het initiatief staat los van de gemeente.

Tenslotte

Tijdens gesprekken met verschillende betrokkenen werden vermeldenswaardige opmerkingen gemaakt, waaronder de volgende:

- De overheid moet uitkijken dat ze niet wordt ingehaald door inwoners, die heel goed geïnformeerd zijn. Ambtenaren en bestuurders zouden meer toegankelijk moeten zijn voor kennis van buitenaf.
- De overheid moet ervoor waken dat ze mensen niet pas informeert als ze alleen nog maar mogen reageren. Je moet de mensen proactief mee laten denken. En naar ze luisteren voordat de zaak op de agenda komt. Wees eerlijk en transparant; het komt aan op vertrouwen.
- Houd het belang van de eigen bevolking in het vizier.

3 Conclusies

Reikwijdte, ambities en plannen

- De gemeenten rekenen niet dezelfde taakvelden tot duurzaamheid. Met name landbouw ontbreekt bij drie gemeenten.
- Elke gemeente heeft andere ambities.
- Enkele gemeenten hebben een duidelijk programma, andere kennen losse projecten.
- Alle gemeenten nemen deel aan de landelijk aangestuurde Energietransitie, bieden faciliteiten (leningen) die landelijk worden aangeboden en participeren in “Klimaatbestendig Land van Cuijk”.

Monitoring en verantwoording

- De gemeentelijke doelen zijn bijna nooit gerelateerd aan de landelijke monitors.
- Gemeenten hebben gegevens over onderdelen (bijvoorbeeld aantal aanvragen subsidie), maar meten niet de effecten van maatregelen.
- Er zijn grote verschillen in de manier waarop over de voortgang wordt gerapporteerd.
- Uit de huidige rapportages en verantwoording kan niet altijd worden opgemaakt of de gestelde doelen op tijd worden gehaald en of de gewenste effecten worden bereikt.

Organisatie

- Duurzaamheid is facetbeleid dat vraagt om persoonlijke inzet, leiderschap en gezag van de wethouder.
- De gemeenteraden hebben in de afgelopen periode extra ruimte vrijgemaakt voor ambtelijke capaciteit of ze hebben dit nog in behandeling.
- De landelijke programma's (energietransitie) vragen veel tijd en aandacht, waardoor lokale voornemens in het gedrang komen.
- Duurzaamheid is een opdracht voor de gehele organisatie; afdelingen als Openbaar Beheer geven al praktisch en vroegtijdig invulling aan duurzaamheid.

Gemeenteraad

- Duurzaamheidsbeleid wordt in de gemeenteraden onderschreven; de discussie gaat meestal over middelen.
- De informatie aan de gemeenteraden verschilt per gemeente; vaak is deze schaars en gefragmenteerd. Rapportages gaan vooral over voortgang in projecten en niet over de mate waarin doelen (effecten) zijn gerealiseerd.

Samenwerking

- Er zijn structurele ambtelijke en bestuurlijke overleggen binen RES (LvC en Noordoost-Brabant), binnen Klimaatbestendig Land van Cuijk, binnen AgriFood Capital, binnen NOB (kopgroep energie en klimaat) en binnen de ODBN (afval). Het Land van Cuijk wordt in diverse overleggen vertegenwoordigd door een wethouder.
- Er is geen overall regionale aanpak of visie en er is ook huiver om die te ontwikkelen.

Draagvlak

- Alle gemeenten willen burgers informeren en activeren, veelal via gezamenlijke programma's (Brabant Woont Slim, Klimaatbestendig Land van Cuijk).
- Alle gemeenten hebben contact met groepen burgers die zich inzetten voor duurzaamheid en hebben deze soms zelf geïnitieerd.
- Alle betrokken partijen zijn lovend over het project Verborgten Raamvallei, waarbinnen bewoners en belanghebbenden vanaf het begin samen hebben gewerkt aan uiteenlopende doelen.
- In geen van de gemeenten is een duurzaamheidsakkoord, waarin samen met inwoners en belanghebbenden een plan wordt gemaakt en uitgevoerd. Vanuit organisaties wordt dat wel als een goede mogelijkheid genoemd.
- De communicatie met belangengroepen is wisselend. Soms voelen zij zich niet gehoord, ook vanwege bij bestuurders of ambtenaren veronderstelde denkbeelden.

4 Aanbevelingen

Reikwijdte, ambities en plannen

- Vat het begrip duurzaamheid ruim op en neem duurzame landbouw daarin mee.

Monitoring en verantwoording

- Verbind de ambities aan doelen die gemeten kunnen worden met landelijke monitors.
- Zorg voor evaluaties waarin duidelijk wordt of het realiseren van doelen op schema ligt.

Organisatie

- Stem ambities en plannen beter af in het Land van Cuijk, waardoor de inzet van middelen effectiever wordt.
- Overweeg om de onderdelen verder te harmoniseren of te integreren, omdat het Land van Cuijk een goede schaal biedt voor effectieve uitvoering. Gemeenten kunnen zich profileren op typisch lokale activiteiten.

Gemeenteraad

- Breng de doelen en ambities binnen het Land van Cuijk op een lijn, waardoor beter samengewerkt en verantwoord kan worden.
- Vraag het college om duidelijke voortgangsrapportages die rekening houden met de eigen doelen en nieuwe taken zoals de energietransitie.

Samenwerking

- Stem planvorming en uitvoering verder af, waardoor het Land van Cuijk met een mond kan spreken binnen de regio Noordoost Brabant en zijn positie ten opzichte van de grote gemeenten versterkt.

Draagvlak

- Overweeg om met belangrijke groepen bewoners, bedrijven en organisaties een gezamenlijk akkoord en programma af te spreken.

5. Nawoord

Conform artikel 3.6 van de Verordening Rekenkamercommissie Land van Cuijk zijn zowel de ambtelijk als bestuurlijk betrokkenen op 11 oktober 2019 in de gelegenheid gesteld om op een concept van het rapport te reageren.

De ambtelijke, en bestuurlijk gedeelde, opmerkingen hebben geleid tot enkele feitelijke/redactionele aanvullingen/aanpassingen in de eindtekst van het rapport. Een overzicht van de bestuurlijke reacties treft u hieronder aan. De brief van het college van Boxmeer van 21 november 2019 is blijkens deze brief in gezamenlijkheid met de andere Land van Cuijk-gemeenten opgesteld. De reactie daarop van de RKC treft u in de rechterkolom aan.

In de bestuurlijke reacties wordt verwezen naar een bijlage. Hiermee wordt het rapport met de ambtelijke reactie van de Land van Cuijk-gemeenten bedoeld.

<i>Reactie college gemeente Boxmeer: brief d.d. 21 november 2019 en ontvangen op 22 november 2019 (bijlage 9)</i>	<i>Reactie RKC</i>
<p><u>Samenwerking in het Land van Cuijk op het thema duurzaamheid</u> Wat nadrukkelijk aan de Rekenkamercommissie meegegeven kan worden is het punt t.a.v. de samenwerking binnen het Land van Cuijk. Er wordt aangegeven dat er niet samen wordt gewerkt op LvC schaal op het thema duurzaamheid. Deze constatering wordt zowel bestuurlijk als ambtelijk niet herkend. Juist op het thema duurzaamheid wordt zeer veel samengewerkt. In het kader van de RES is er een bestuurlijk LvC overleg en vervangen ambtenaren van gemeenten elkaar bij overleggen. Daarnaast zijn bijvoorbeeld de gemeentelijke energievisies, het programma Klimaatbestendig Land van Cuijk 2030 en het beleid rondom laadpalen gezamenlijk opgepakt, Ook wordt nu al samengewerkt aan de transitievisies warmte die elke gemeente moet maken. Werkend vanuit de filosofie dat wat we samen kunnen doen, doen we samen en daarna wordt er een individuele doorvertaling per gemeente gemaakt.</p>	<p>Er vinden inderdaad diverse vormen van samenwerking plaats (deze worden beschreven op blz. 22/23 van het rapport), maar een echt gezamenlijk totaal duurzaamheidsbeleid met daaraan gekoppelde projecten en organisatiestructuur, zo mogelijk opgenomen in een duurzaamheidsakkoord, een deltaplan voor duurzaamheid met eensluitende doelen en een duidelijke coördinatie, is er niet. De Rekenkamercommissie beveelt aan om dat wel zo te gaan organiseren.</p>
<p><u>Betrekken van het thema landbouw bij duurzaamheid</u> In uw rapport pleit de Rekenkamercommissie ervoor om het</p>	<p>Het Land van Cuijk kent een belangrijke agrarische en een daaraan gerelateerde of</p>

<p>thema circulaire landbouw bij duurzaamheid te betrekken. Duurzaamheid is reeds een containerbegrip en dit wordt niet veel beter bij het betrekken van een totaal op zichzelf staande sector. Vanzelfsprekend zijn er raakvlakken en wordt er aan zelfde (deel)thema's gewerkt (bijvoorbeeld bij Klimaatbestendig Land van Cuijk is er aandacht voor de sponswerking van de bodem). Maar het advies om het totale thema landbouw onder duurzaamheid te laten vallen wordt door de 5 gemeenten niet ondersteund.</p>	<p>daaruit voortkomende industriële sector, die onmiskenbaar invloed heeft op duurzaamheid. Daarom was de verwachting dat binnen de duurzaamheidsplannen ook aandacht voor milieu en landbouw zou zijn. Bij de gemeenten Cuijk en Sint Anthonis vinden we het thema bevordering van duurzame, circulaire, natuur-inclusieve of kringlooplandbouw terug in de projectenboeken. In de plannen van Boxmeer, Grave, en Mill en Sint Hubert zien we dit thema echter niet direct terug (aldus blz. 12 van het rapport). Daarom doen wij de aanbeveling het begrip duurzaamheid ruim op te vatten en duurzame landbouw daarin mee te nemen. . Het is aan de gemeentebesturen om te bepalen welke aspecten van landbouwbeleid in dit kader worden ingebracht.</p>
<p><i>Reactie college gemeente Cuijk: brief d.d. 13 november 2019 en ontvangen op 27 november 2019 (bijlage 10)</i></p>	
<p>Het concept-rapport geeft geen aanleiding tot het indienen van een bestuurlijke zienswijze.</p>	Geen
<p><i>Reactie college gemeente Grave: brief d.d. 19 november 2019 en ontvangen op 29 november 2019 (bijlage 11)</i></p>	
<p>Het concept-rapport geeft geen aanleiding tot het indienen van een bestuurlijke zienswijze.</p>	Geen
<p><i>Reactie college gemeente Mill en Sint Hubert: e-mail d.d. 6 november 2019 (bijlage 12)</i></p>	
<p>Akkoord met ambtelijke reactie; geen aanvullende opmerkingen.</p>	Geen
<p><i>Reactie college gemeente Sint Anthonis: brief d.d. 5 november 2019, verzonden 11 november 2019 en ontvangen op 28 november 2019 (bijlage 13)</i></p>	
<p>Verwijzing naar de opmerkingen die zijn kortgesloten met de gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert.</p>	Geen

Bijlage 1 Lijst met vragen

Beleid

Wat verstaan de Land van Cuijk-gemeenten onder duurzaamheidsbeleid?

Is er eenduidigheid over dit begrip bij college, raad en ambtenaren?

Wat is het belangrijkste beleidsdocument?

Is men ambitieus?

Ambities, doelen, acties

Welke ambities en doelen hebben de gemeenten?

Zijn er randvoorwaarden aanwezig (organisatie, systematiek, budget) om de doelen te halen (doelmatigheid)?

Welke acties voeren de gemeenten uit of zijn gepland?

Welke projecten en activiteiten staan op de rol?

Zijn er uitvoeringsplannen?

Is de uitvoering op schema?

Monitoring

Zijn de doelen meetbaar?

Hoe wordt het halen van doelstellingen bijgehouden?

Is er een 0-meting?

Vindt er monitoring plaats?

Wordt er gebruik gemaakt van kengetallen of indicatoren?

Zijn er instrumenten waarmee de voortgang van het duurzaamheidsprogramma wordt bijgehouden? Zo ja, welke?

Organisatie

Wie is bestuurlijk/ambtelijk verantwoordelijk voor duurzaamheid?

Wie zijn de medewerkers die zich geheel of ten dele en op welk aspect bezighouden met de zorg voor (het beleid of de uitvoering) dit thema?

Zijn de gemeentelijke organisaties voldoende toegerust om doelen te halen?

Daarbij gaat het om de beschikbaarheid van mensen en middelen, maar ook om de manier waarop opdrachten zijn belegd en welke werkwijzen worden gehanteerd.

Is er voldoende capaciteit?

Hoeveel formatieplaatsen of delen daarvan zijn bestemd voor de realisering van duurzaamheidsdoelen?

Is er voldoende deskundigheid?

Wat wordt er gedaan aan deskundigheidsbevordering ten aanzien van duurzaamheid?

Is er een projectorganisatie en -begroting?

Nemen de colleges adequate stappen die ertoe leiden dat de gestelde doelen in deze raadsperiode gehaald worden?

Hebben gemeenten de bevoegdheden om zaken (op aanwijzing van hogere overheden) zelf uit te voeren of van derden te eisen?

Heeft de portefeuillehouder draagvlak in het college?

Financiën

Is inzichtelijk welke middelen er nodig zijn?

Zijn er voldoende financiële middelen?

Welke bedragen zijn er uitgetrokken voor het realiseren van duurzaamheid?

Zijn er budgetten bekend voor dit jaar en de komende jaren?

Waar zijn die bedragen vastgelegd?

Wat is in deze collegeperiode aan middelen toegevoegd?

Rol gemeenteraden

Hoe wordt gerapporteerd over de voortgang van het duurzaamheidsbeleid?

Kunnen de gemeenteraden hun richtinggevende en controlerende taak invullen (politieke sturing)?

Welke rol vervullen de gemeenteraden daarbij?

Hoe vullen zij hun kaderstellende en controlerende rol in?

Welke raadsbesluiten zijn er op dit terrein genomen?

Hoe wordt (intern en in het bijzonder aan de gemeenteraad) gerapporteerd over de voortgang van het duurzaamheidsbeleid?

Heeft het college draagvlak in de raad?

Hoe wordt de raad betrokken bij de formulering van doelen en geïnformeerd over voortgang en resultaten? Nemen raden raadsleden zelf initiatief om vragen voorstellen?

Wat is de belangrijkste discussie in gemeenten rondom dit thema?

Regionale samenwerking

Wat zijn verschillen en overeenkomsten in aanpak tussen de gemeenten?

Hoe werken de gemeenten samen in het Land van Cuijk en in de regio?

Relevante partijen/actoren en hun rol, medeoverheden en stakeholders, ODBN.

Rol provincie? Wat zijn de stakeholders met invloed?

Participatie, draagvlak

Worden er stappen gezet om maatschappelijk draagvlak te bereiken (acceptatie en participatie)?

Hoe worden burgers, ondernemers, organisaties en instellingen betrokken?

Welke instrumenten zet u in om burgers en bedrijven erbij te betrekken?

Zijn er spontane initiatieven van burgers?

Bijlage 2 Documenten

De volgende documenten zijn van de gemeenten ontvangen op de vraag om relevante documenten aan te reiken

- Beleidsregels laadinfrastructuur Land van Cuijk
- Beleidsvisie externe veiligheid gemeenten Land van Cuijk 2012-2015
- Boxmeer koppelt af
- Duurzaamheidsplan Boxmeer 2016-2020 inclusief projectenboek
- Grave gaat voor Groen - projectenboek 2015 - 2018
- Informatiebrief 011118 Regionale Energiestrategie (RES) regio Nrdo-Brb.docx
- Mill gaat voor Groen
- Projectenboek duurzaamheidsplan Cuijk 2017 - 2020
- Raadsbesluit 7 febr. 2019 vaststelling verordening duurzaamheidslening Boxmeer
- Raadsinformatiebrief evaluatie duurzaamheidsplan 2017 Cuijk
- Raadsinformatiebrief evaluatie Mill gaat voor Groen 2017
- Raadsinformatiebrief jaarlijkse evaluatie Grave gaat voor Groen 2017
- Raadsbesluit 7 febr. 2019 vaststelling verordening stimuleringsregeling verenigingen Boxmeer
- Regionaal Convenant Duurzaam (Ver)Bouwen Noordoost-Brabant 2013-2016
- Informatiebrief Startnotitie Regionale Energie (RES) Noordoost Brabant
- Startnotitie Regionale Energiestrategie (RES) Noordoost Brabant
- Klimaatbestendig Land van Cuijk 2030
- Haalbaarheidsstudie zonneparken LvC 2017 door Pondera

Overige bronnen

- Interbestuurlijk Programma (IBP)
- Klimaatakkoord
- Beleidsplan van de Stichting Duurzaam Grave
- Energienota gemeente Emmen
- Lokaal Akkoord Emmen
- Rekenkamer-rapporten over duurzaamheid die zijn uitgebracht in Harderwijk, Albrandswaard, Bergen op Zoom, Heerhugowaard, Soest, Leiden en Eindhoven.

Geraadpleegde websites

- www.boxmeer.nl
- www.cuijk.nl
- www.grave.nl
- www.gemeente-mill.nl
- www.sintanthonis.nl
- www.brabant.nl
- www.vng.nl
- www.interbestuurlijkprogramma.nl
- www.rekenkamer.nl
- www.telos.nl
- www.brabantwoontslim.nl

- www.waarstaatjegemeente.nl
- www.onze.molen.nl
- www.pico.geodan
- www.emmengeeftenergie.nl
- www.gemeente.emmen.nl
- www.pppscan.nl
- www.cec0.nl
- www.buurkracht.nl
- www.duurzaamgrave.itscreative.nl
- www.omroepbrabant.nl/nieuws/2992862/Dorp-Langenboom-doet-stinkende-best-om-het-klimaat-te-redden
- www.zlto.nl/paginas/openbaar/algemeen/deze-boeren-hebben-oplossingen
- www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/platteland/mestbeleid/mest-in-brabant
- www.vang-hha.nl/programma
- www.klimaatmonitor.databank.nl/dashboard
- www.landvancuijk.nl/klimaat/
- www.duurzaamoverloon.nl/
- www.omroepbrabant.nl/nieuws/2992862/Dorp-Langenboom-doet-stinkende-best-om-het-klimaat-te-redden

Bijlage 3 Onderzoeksplan

Opzet voor een onderzoek naar duurzaamheid in het Land van Cuijk

Mei 2019

1. Inleiding

Duurzaamheid krijgt in de college-, coalitie- of raadsprogramma's 2018-2022 veel uitgebreider aandacht dan in de jaren daarvoor. Er worden nieuwe ambities geformuleerd. In het kader van het te verwachten landelijke klimaatbeleid en energiestrategie krijgen de gemeenten nieuwe verplichte opgaven.

De Rekenkamercommissie Land van Cuijk (veder te noemen: RKC) wil in beeld brengen hoe dit aandachtsgebied binnen het Land van Cuijk wordt opgepakt en of acties die worden ingezet ook kunnen leiden tot het realiseren van gestelde doelen aan het eind van de bestuursperiode in 2022.

2. Achtergrond

Duurzaamheid is een breed begrip en een eerste blik op de praktijk in het Land van Cuijk levert een geschakeerd beeld op.

- Niet alle bestuurlijke programma's in het Land van Cuijk hanteren het begrip duurzaamheid, maar elke gemeente onderneemt wel acties die ermee samenhangen. Enkele gemeenten hebben een breed plan waarin activiteiten rond duurzaamheid worden ondergebracht, terwijl andere de activiteiten afzonderlijk benoemen.
- Binnen het Land van Cuijk en de regio Brabant Noordoost zijn diverse vormen van samenwerking, deels op eigen initiatief, deels in opdracht van provincie of rijk.
- Duurzaamheid vraagt inzet en acceptatie van burgers, bedrijven en organisaties. Klassieke overheidsinstrumenten zijn niet altijd adequaat om doelen te realiseren. Er is een werkwijze nodig die participatie stimuleert en er effectief mee omgaat.
- Meetbare doelen zijn beperkt tot enkele kwantificeerbare items. Ook dan is het nog moeilijk om een streefdoel te bepalen, omdat de inzichten en beschikbare technologie zich snel ontwikkelen. Vaak wordt er gesproken in termen van ambities met een globaal karakter. De doelen in het Land van Cuijk zijn divers.
- Politieke partijen en gemeenteraden willen doelen bereiken en willen weten of de inzet van bestuur en organisatie leidt tot de beoogde resultaten, maar de vraag is of daar een goed kader voor is.

3. Inzet van het onderzoek

Het geschetste geschakeerde beeld vraagt om een afgewogen aanpak. De RKC kiest er, mede ingegeven door de gesprekken die op 8 en 9 april 2019 met raadsleden zijn gevoerd, voor om de huidige situatie bij de vijf Land van Cuijk-gemeenten in beeld te brengen door middel van een 'foto' en binnen het brede begrip duurzaamheid enkele concrete maatregelen nader te analyseren op inhoud, proces en acceptatie.

4. De onderzoeksvragen

Hoofdvraag

Deze luidt als volgt:

Wat verstaan de Land van Cuijk-gemeenten onder duurzaamheidsbeleid, welke ambities hebben ze en hoe vullen zij hun rol in? Nemen de besturen adequate stappen die ertoe leiden dat de gestelde doelen in deze raadsperiode gehaald worden en welke rol vervullen de gemeenteraden daarbij?

Subvragen

1. Welke plannen en doelen/ambities hebben de vijf gemeenten?
2. Welke acties voeren de gemeenten uit of zijn gepland?
3. Hoe werken de gemeenten samen in het Land van Cuijk en in de regio?
4. Heeft de gemeente bevoegdheden om doelen te realiseren (rechtmatigheid)?
5. Zijn er randvoorwaarden aanwezig (organisatie, systematiek, budget) om de doelen te halen (doelmatigheid)?
6. Worden er stappen gezet om maatschappelijk draagvlak te bereiken (acceptatie en participatie)?
7. Kunnen de gemeenteraden hun richtinggevende en controlerende taak invullen (politieke sturing)?

5. Onderzoeksinformatie

Informatie voor het onderzoek wordt verkregen door:

- bestudering van gemeentelijke plannen en uitvoeringsprogramma's, van de in gang gezette acties en van de vertaling binnen de begrotingen.;
- bestudering van plannen van hogere overheden die leiden tot nieuwe opgaven voor de gemeenten;
- bestudering van de verschillende samenwerkingsvormen;
- interviews met bestuurders en betrokken ambtenaren van gemeenten en uitvoerende diensten.

6. Opzet rapportage

De rapportage krijgt een beschrijvend onderdeel waarin een feitelijk overzicht van de stand van zaken in het Land van Cuijk wordt gegeven. Dit laat ook zien wat gemeenten onder het begrip duurzaamheid verstaan.

Op basis van de beschrijving worden enkele concrete acties geselecteerd, verdeeld over de deelgebieden energie, klimaatadaptatie, circulaire economie en biodiversiteit. Deze acties worden geanalyseerd op de vier genoemde punten: rechtmatigheid, doelmatigheid, acceptatie/participatie en politieke sturing.

Op basis van de bevindingen worden conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

7. Planning en uitvoering

- Documentenonderzoek en interviews worden gepland in mei en juni 2019.
- Het rapport wordt geschreven in juli 2019 en behandeld in de RKC-vergadering van augustus 2019.
- Na ambtelijk/bestuurlijk reactie wordt het rapport vastgesteld in de RKC-vergadering van oktober 2019.⁸
- Eind oktober 2019 gaat het rapport naar de gemeenteraden voor behandeling.

¹ Conform artikel 3.6.1. van de Verordening Rekenkamercommissie Land van Cuijk, zoals gewijzigd per 1 januari 2019, worden ambtelijk en bestuurlijk betrokkenen gelijktijdig vier weken in de gelegenheid gesteld om een reactie te geven op het concept-rapport, ambtelijk ten aanzien van de bevindingen, bestuurlijk ten aanzien van bevindingen, conclusies en aanbevelingen. Bestuurlijke zienswijzen worden als bijlage in het rapport opgenomen, voorzien van een nawoord van de Rekenkamercommissie.

Bijlage 4 Brief aan externe partijen

Aan:

- Energiecollectief Cuijk
- ZLTO afd. Land van Cuijk Noord
- Industriële Kring Land van Cuijk
- Jonge Ondernemers
- Milieuvereniging Land van Cuijk
- Dagelijks Bestuur Waterschap Aa en Maas
- Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

Graag vragen wij als Rekenkamercommissie Land van Cuijk uw aandacht voor het volgende. Wij doen momenteel onderzoek naar het thema duurzaamheid binnen de gemeenten in het Land van Cuijk. Dit is een thema dat in de college-, coalitie- en raadsprogramma's 2018-2022 uitgebreid aan bod komt. Wij willen in beeld brengen hoe dit aandachtsgebied door de gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill & Sint Hubert en Sint Anthonis wordt opgepakt en of de acties die worden ingezet ook leiden tot het realiseren van de gestelde doelen.

De hoofdvraag is: Wat verstaan de Land van Cuijk-gemeenten onder duurzaamheidsbeleid, welke ambities hebben ze en hoe vullen zij hun rol in? Nemen de besturen adequate stappen die ertoe leiden dat de gestelde doelen in deze raadsperiode gehaald worden en welke rol vervullen de gemeenteraden daarbij?

De volledige onderzoeksopzet treft u bijgaand ter kennisneming aan.

Met portefeuillehouders en medewerkers van de gemeenten hebben wij inmiddels gesprekken gevoerd om nader inzicht te krijgen. Aan u zouden wij willen vragen wat uw ervaringen zijn met het nastreven van ambities op dit terrein in relatie tot de hiervoor genoemde gemeenten. Met andere woorden: hoe ervaart u de gemeente(n) in het kader van duurzaamheid(sbeleid en acties)?

Kennisneming van uw zienswijze, opmerkingen en suggesties stellen wij zeer op prijs. Wij hopen dat u in staat bent zo mogelijk schriftelijk te reageren op deze brief, bij voorkeur binnen een maand. Mocht u de voorkeur geven aan een gesprek, dan nodigen wij u daarvoor graag uit, maar dan zal een ontmoeting (i.v.m. de vakantieperiode) niet plaatsvinden voor augustus.

Wij zien uit naar uw reactie en zeggen u alvast dank voor uw inbreng. Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van deze brief, dan kunt u die richten aan het adres van de griffie Boxmeer.

Getekend, de voorzitter van de Rekenkamercommissie Land van Cuijk.

Bijlage 5 Gesprekspartners

Op 8 april 2019 heeft in het gemeentehuis van Cuijk een gesprek plaatsgevonden met:

- J. van Oort, M. Jansen (beiden raadslid gemeente Cuijk);
- Van Heemskerk, Martini, M. van Duijnhoven (achterban raadsleden gemeente Cuijk);
- J. Logtens (raadslid gemeente Boxmeer).

Volledigheidshalve: voorafgaand aan het gesprek is door B. van Lieshout, raadslid in de gemeente Cuijk, nog een suggestie voor het onderzoek gedaan.

Op 9 april 2019 is in Sint Anthonis gesproken met de raadsleden:

- J. Heckathorn, Th. de Hoog, A. Rombouts (allen gemeente Sint Anthonis);
- J. Welbers, A. Welles-Verhoeven, A. van Mil, M. van Wijnen, J. van Densen (allen gemeente Boxmeer);
- A. van Megen en G. Eijbersen (gemeente Grave).

- B. de Bruin-Van Vught, wethouder gemeente Boxmeer
- G. Stoffels, wethouder gemeente Cuijk
- H. Bellemakers, wethouder gemeente Sint Anthonis
- B. Peters, wethouder gemeente Grave
- J. van den Boogaart, wethouder gemeente Mill en Sint Hubert

- J. Craenen, afdelingshoofd RE gemeente Boxmeer
- M. Hermanussen, beleidsadviseur milieu en duurzaamheid werkorganisatie CGM
- R. Wouters, F. Engelen, M. Beurskens en M. van Liempt, medewerkers gemeente Sint Anthonis

- E. van Weegen, adviseur energie en klimaatakkoord IPO.

- J. van der Eerden en P. Linders, Platform Duurzaam Grave.

- J. Verstraten en S. Wintjes, respectievelijk voorzitter en secretaris ZLTO afdeling Sint Anthonis.

- M. Broeders en L. van den Akker, medewerkers ODBN.

- H. Teusink, M. Hillmann, G. Verstegen, G. Hermens, W. Braspenning, Th. Wijnhoven, H. van de Wetering, W. Thijssen, G. Arts, M. Derks en J. Reijnen (allen Milieuvereniging Land van Cuijk)

Bijlage 6 Coalitieakkoorden

De eerste vraag in ons onderzoek is: Welke plannen, doelen en ambities hebben de vijf gemeenten? Hieronder volgt een overzicht daarvan per gemeente.

Daar waar echte actiepunten worden genoemd is de tekst rood gemaakt; na een weergave van de duurzaamheidspassages in de vijf coalitieakkoorden volgt nog een samenvatting van de actiepunten genoemd in de coalitieprogramma's.

Boxmeer

1. Coalitieakkoord 2014-2018

Duurzaamheid. Onze ambitie is: meer balans tussen mens, milieu en een gezonde economie. Boxmeer gaat voor een optimale samenhang tussen economische ontwikkeling en duurzaamheid en stelt daarbij haalbare milieudoelen. Lokale bedrijven en vooral ook de inwoners worden betrokken bij de overgang naar een duurzaam ingerichte gemeente.

Openbare gebouwen worden waar mogelijk en verantwoord energieneutraal. Burgers en bedrijven worden gestimuleerd om duurzame activiteiten te ontplooiën zoals alternatieve energie- of warmtebronnen.

Vanuit deze ambities past mogelijk de oprichting van een duurzaamheidsplatform.

2. Coalitieakkoord Boxmeer 2018-2022 (concrete acties in rood aangeduid)

Blz. 6: De nieuwbouwwoningen worden bij voorkeur klimaatadaptief, energieneutraal, duurzaam en waar mogelijk **gasloos gebouwd**.

Blz. 10: Duurzaamheid, klimaatadaptatie en innovatie (programma 7):

Het gemeentebestuur van Boxmeer is zich ervan bewust dat duurzaamheid, milieu en aanverwante beleidsvelden de komende decennia hoog op de politieke en bestuurlijke agenda staan. Naast ingrijpende maatregelen zullen ook grote en dure investeringen noodzakelijk zijn. Gezien de omvang, de impact en de complexiteit wordt nadrukkelijk samenwerking met diverse partijen gezocht.

De Rijksoverheid en in het verlengde daarvan de gemeente, hebben de taak om in te zetten op een bewustwordingsproces en moeten op zoek naar maatschappelijk draagvlak voor de te treffen maatregelen en de consequenties. Dit alles vraagt om investeringen in financiële en personele zin.

Het ingezette beleid voor afvalverwijdering en verwerking blijft van toepassing waarbij **hergebruik en het bevorderen van een circulaire economie gestimuleerd worden**. De gemeente Boxmeer **onderzoekt of deze vorm van afvalscheiding nog steeds de meest voordelige en effectieve manier is**. Nascheiding (b)lijkt soms goedkoper te zijn. De gemeente Boxmeer wil bij (nieuwe) aanbestedingen van afvalverwijdering geconsulteerd worden over de inhoud van het bestek.

De gemeente Boxmeer **stimuleert burgers en bedrijven** om duurzaamheidsbevorderende of energiebesparende investeringen te doen en beziet de mogelijkheden om daarvoor een **revolverend fonds** in te stellen.

Er is een begin gemaakt met een masterplan in de strijd tegen de wateroverlast als gevolg van het toenemend aantal hevige stortbuien. De komende jaren worden de noodzakelijke **maatregelen in alle wijken en kernen** getroffen. Het **afkoppelen van hemelwaterafvoer** van het (openbaar) riool wordt bevorderd en er wordt een beperkte tegemoetkoming in de kosten geboden.

Burgers en bedrijven kunnen advies vragen aan deskundige ambtenaren (consulenten) over de strijd tegen de wateroverlast, te nemen energiemaatregelen etc.

De gemeente Boxmeer is nog in afwachting van de uitwerking en gevolgen van het Inter Bestuurlijk Programma dat medio september inhoudelijk zal worden gepresenteerd en in de loop van 2019 en volgende jaren geëffectueerd moet worden. In dat verband wordt **onderzocht of het effectief is om een energieregisseur en een duurzaamheidsfonds** in het leven te roepen.

Blz. 12: Epiloog

CDA, LOF en VDB/LO hebben over het voorgaande overeenstemming bereikt. De onderhandelaars hebben een coalitieakkoord op hoofdlijnen vastgesteld dat in een later stadium en in samenspraak met de voltallige raad en college zal worden geconcretiseerd.

Daarnaast is op basis van een extern adviseur vastgesteld dat het nieuwe college stevige ambities heeft ten aanzien van duurzaamheid, innovatie en bestuurlijke vernieuwing. Dat rechtvaardigt een vierde wethouder die door het CDA zal worden voorgedragen. Alle overige raadsfracties worden uitgenodigd om dit "akkoord" te ondersteunen door (mede) ondertekening daarvan.

3. Samenvatting actiepunten coalitieakkoord 2018-2022

Gasloos bouwen

Hergebruik en het bevorderen van een circulaire economie stimuleren

Onderzoeken of huidige vorm van afvalscheiding nog steeds de meest voordelige en effectieve manier van afvalscheiding is

Burgers en bedrijven stimuleren tot investeringen

Mogelijkheid revolverend fonds bezien

Maatregelen treffen tegen wateroverlast (afkoppelen hemelwaterafvoer van riool)

Onderzoeken of het effectief is om een energieregisseur aan te stellen

Onderzoeken of het effectief is een duurzaamheidsfonds in het leven te roepen

Cuijk

1. Coalitieakkoord 2014-2018

Duurzaamheid bevorderen. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie als het gaat in het duurzaam bouwen en inzetten van haar gebouwen. De gemeentelijke gebouwen dienen een toonbeeld van duurzaamheid te worden. Bij uitvoering dienen investeringen voor duurzaamheid dan ook zorgvuldig afgewogen te worden.

Milieu. Wij zijn van mening dat een mestvergistingsinstallatie niet thuishoort op het RBL te Haps. De technologische ontwikkelingen zijn nog lang niet ver genoeg gevorderd om

te kunnen garanderen dat omwonenden en bevolking van Haps gevrijwaard blijven van geurhinder die een dergelijke installatie mogelijk oplevert.

Bij plannen voor verwerking van andere reststromen, moet onomstotelijk vaststaan en bewezen in de praktijk, dat er geen sprake zal zijn van stankoverlast.

2. Coalitieprogramma Cuijk 2018-2022

Blz. 2: Dit betekent dat voor alles de komende jaren ingezet wordt op woningbouw, economische groei, leefbaarheid, zorg en ondersteuning, waarbij duurzaamheid het leidende thema zal zijn.

Blz. 3: Duurzaam bouwen, met gebruikmaking van de nieuwste inzichten en technieken, zullen wij ondersteunen. **Wij zullen met een plan komen** waarin wij aangeven hoe wij dit zullen realiseren.

Blz. 4: De internationale klimaatdoelstellingen zijn verwoord in het “akkoord van Parijs”. Cuijk moet zijn verantwoordelijkheid hierin nemen: zowel voor de huidige generatie als ook voor toekomstige generaties. Dit doen wij door nadrukkelijk in te zetten op de uitvoering van het Cuijks Duurzaamheidsplan 2017-2020. Wij willen nog een schepje bovenop de uitvoering hiervan doen. We zullen daarvoor een concrete versnellingsagenda opstellen.

Grave

1. Bestuursakkoord 2014-2018

Milieu. Wij streven naar een doelmatig en efficiënt uitvoeren van de wettelijke milieutaken waarbij milieu meer en meer gezien wordt als onderdeel van het totale omgevingsbeleid en duurzaamheid in brede zin het uitgangspunt is.

Verder is het zaak om integraal, gecoördineerd en georganiseerd uitvoering te geven op het gebied van (integrale) vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH-taken) conform de kwaliteitscriteria Wabo en VTH van de provincie Noord-Brabant.

Binnen dit thema valt ook de duurzame inrichting van de ruimte binnen de gemeente ten behoeve van de functies wonen, werken, recreatie, landbouw, natuur en landschap.

2. Bestuursprogramma Grave 2018-2022

Blz. 5: In het “Akkoord van Parijs” zijn internationale klimaatdoelstellingen opgesteld. Grave neemt zijn verantwoordelijkheid hierin voor huidige en toekomstige generaties. In samenspraak met Cuijk, Mill & St. Hubert, Sint Anthonis en Boxmeer maar ook Heumen, Wijchen en eventueel andere regiogemeenten **worden concrete afspraken gemaakt met betrekking tot de energietransitie. In de toekomst wordt gasloos gebouwd. Alternatieve energievormen zijn noodzakelijk en worden gestimuleerd.**

Er wordt een **duurzaamheidswinkel met een digitaal loket opgezet**. Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties alsook initiatiefnemers worden daar geïnformeerd over duurzaamheid(smiddelen). **Initiatieven vanuit de samenleving, zoals Energiecafé ‘Duurzaam Grave’, worden zoveel mogelijk ondersteund.**

Wateroverlast als gevolg van klimaatverandering wordt met effectieve maatregelen tegengegaan. Hierbij geldt: méér groen dan stenen. Dit in samenspraak (co-creatie) met

de inwoners. Dit is immers in het belang van iedereen. **Over het Deltaplan Rivieren worden inwoners geïnformeerd.** De gemeente toont zich actief betrokken bij het zogenaamde 'Hoogwaterbeschermingsprogramma', denk bijvoorbeeld aan de visie op de Kraaijenbergse Plassen (met dijkverlegging en retentiegebied De Beerse Overlaat). Ook hierbij is communicatie/informereren zeer belangrijk voor het slagen van dit project. **Het plaatsen van zonnepanelen op (overheids-)gebouwen wordt gefaciliteerd.** De gemeente onderzoekt of dit elders ook kan, bijvoorbeeld via **zonneweiden**. In de historische binnenstad worden geen zonnepanelen gelegd die het historische beeld van de binnenstad negatief beïnvloeden. Wij gaan de realisatie van een **waterkrachtcentrale** bij de Stuw in Grave verder onderzoeken in samenwerking met Rijkswaterstaat en de gemeente Heumen. Samen met hen gaan we bekijken hoe dit proces versneld kan worden.

3. Samenvatting actiepunten bestuursprogramma 2018-2022

Afspraken maken m.b.t. energietransitie

Gasloos bouwen

Alternatieve energievormen stimuleren

Opzetten duurzaamheidswinkel met digitaal loket

Ondersteunen van initiatieven vanuit de samenleving

Tegengaan van wateroverlast

Inwoners informeren over Deltaplan Grote Rivieren

Faciliteren van plaatsing zonnepanelen op overheidsgebouwen

Onderzoek mogelijkheden zonneweiden

Onderzoek realisatie waterkrachtcentrale

Mill en Sint Hubert

1. Coalitieakkoord 2014-2018

Afvalinzameling. Onze inwoners zijn de trotse koplopers binnen Nederland in het scheiden en inzamelen van afval. Door deelname aan de Bestuurscommissie Afvalinzameling Land van Cuijk en Boekel, dragen wij zorg voor een doelmatige verwijdering en verwerking van afval, tegen zo min mogelijk kosten. Wij stimuleren daarbij het hergebruik van materialen in het belang van een duurzame leef- en woonomgeving. Bestaande afvalverwerkingscontracten en leveringsplicht mogen dit niet in de weg staan.

2. Coalitieprogramma Mill & Sint Hubert 2018-2022

Blz. 5: In de komende bestuursperiode is burgerparticipatie - in combinatie met goede communicatie - een belangrijk uitgangspunt. De komende vier jaren gaan we daarvoor de **samenwerking met inwoners en bedrijven verder intensiveren. De inhoudelijke koers legt focus op duurzaamheid.** We realiseren ons goed dat we stappen moeten zetten in de richting van het bewuster omgaan met energie en het klimaat.

Blz. 13: Verbeteren van duurzaamheid en klimaat:

Energietransitie. We willen actief invulling geven aan de overgang naar duurzame energie. In Nederland worden maatregelen genomen die ons voorbereiden op een daling van fossiele brandstoffen van 49% in 2030. Wij leggen de lat hoger en zetten in op 60%. Aanleggen van zonnepanelen Om ons aandeel in duurzame energie te realiseren gaan wij de **aanleg van zonnepanelen combineren met bijvoorbeeld natuurontwikkeling of wateropvang**.

Particuliere en collectieve initiatieven. Samen met inwoners, onderwijs en bedrijven, willen we de komende jaren concreet en vooruitstrevend aan de slag gaan met energiebesparende maatregelen. We hebben hierin een gezamenlijke verantwoordelijkheid en maken graag gebruik van elkaars expertise. We onderzoeken of een **duurzaamheidslening** kan bijdragen aan de gewenste ontwikkelingen. We continueren het project "Mill gaat voor groen".

CO2-compensatie en habitat banking Klimaatverandering (opwarming van de aarde) wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de uitstoot van broeikasgassen, vooral CO2.

Het verminderen van deze uitstoot **stimuleren we zoveel mogelijk, bijvoorbeeld door energiebesparing**. We gaan daarnaast een **alternatieve financiering inzetten voor innovatieve projecten om klimaatverandering tegen te gaan**. Bomen halen CO2 uit de lucht en leggen deze vast. Uitstoot van CO2 kan daarmee ook gecompenseerd worden door **aanplant van nieuwe natuur**, zoals in de Raamvallei. **Wij bieden bedrijven en particulieren** hiervoor gelegenheid, waarmee ze mede investeren in onze natuurontwikkelingsprojecten. **Habitat Banking** is een vergelijkbaar mechanisme waarbij niet alleen de vastgelegde CO2 bepalend is, maar het totale ecosysteem dat ontstaat na de aanleg van nieuwe natuur. Ook dit mechanisme **wordt verder uitgewerkt**. Toevoegen van **extra organische stof** aan landbouwgronden, in plaats van kunstmest, legt ook CO2 vast. Dit willen we zo veel mogelijk op onze eigen pachtgronden toepassen om daarmee een goed voorbeeld te geven.

3. Samenvatting actiepunten coalitieprogramma 2018-2022

Samenwerking met inwoners en bedrijven verder intensiveren met focus op duurzaamheid.

Niet 49 maar 60 % daling fossiele brandstoffen in 2030.

Aanleg van zonnepanelen combineren met bijvoorbeeld natuurontwikkeling of wateropvang.

Onderzoek mogelijkheid duurzaamheidslening

Continueren van het project "Mill gaat voor groen"

Stimuleren energiebesparing

Inzetten alternatieve financiering voor innovatieve projecten om klimaatverandering tegen te gaan

Bedrijven en burgers gelegenheid bieden voor aanplant nieuwe natuur.

Verdere uitwerking Habitat Banking

Toevoegen van extra organische stof aan landbouwgronden, in plaats van kunstmest, zo veel mogelijk op eigen pachtgronden toepassen

Sint Anthonis

1. Coalitieakkoord 2014-2018

Duurzame gemeente. Het woord duurzaamheid is een containerbegrip waar we nadere invulling aan geven. We hebben de plicht te zorgen dat onze leefomgeving van voldoende kwaliteit is en blijft voor de toekomst. Het streven is om in het jaar 2020 een energieneutrale gemeente te zijn. Vanuit deze voorbeeldfunctie gaan we op openbare gebouwen zonnecollectoren plaatsen. We onderzoeken serieus de mogelijkheden om ons op de kaart te zetten door bij voorbeeld het verwerven van het keurmerk 'Cittaslow': een internationaal keurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren.

Milieubeleid. De zorg voor het milieu is een vanzelfsprekendheid. We kiezen dan ook voor een gezonde leefomgeving en gaan verantwoord om met ons milieu en leefomgeving. We willen met de raad de discussie voeren over al of geen medewerking te verlenen aan de winning van schaliegas in onze gemeente. Er komt strikte handhaving op de werking van luchtwassers bij de intensieve veehouderij. We streven naar een energieneutrale gemeente. We investeren en stimuleren op duurzame ontwikkeling, zodanig dat we de huidige derde plaats van meest duurzame gemeente in de 'Gemeentelijke Duurzaamheidsindex' vasthouden. We doen dit door te investeren in gezondheid, water, luchtkwaliteit, natuur, energieverbruik, financiële weerbaarheid en sociale zekerheid.

2. Coalitieprogramma Sint Anthonis 2018-2022

Blz. 3: **Grondprijzen** kunnen helpen doelen te bereiken, onder andere voor starters, maar ook voor duurzaamheidsinitiatieven en innovaties. We denken daarbij ook aan **garantstellingen** of andere **financieringsmogelijkheden** en **erfpachtconstructies voor bijvoorbeeld "Tiny Houses"**.

Blz. 4: Energietransitie en duurzaamheid:

De gemeente Sint Anthonis is in 2035 energieneutraal. Naast de bestaande subsidieregelingen en duurzaam bouwen zetten we daarvoor in op **zonneakkers**.

We **stimuleren samenwerking** binnen de dorpen via dorpsraden en ondersteunen deze initiatieven om te bereiken dat burgers aan energiekosten besparen en dakoppervlak wordt gebruikt voor zonnepanelen.

Indien er behoefte is aan **duurzaamheidsleningen** spelen we daar ook op in.

De **actieve deelname aan Klimaatbestendig Land van Cuijk** zetten we voort.

Als gemeente hebben we een voorbeeldfunctie: **zonnepanelen op onze eigendommen, hergebruik van ons groenafval** en innovatieve ideeën. Wij onderzoeken hoe de gemeente bij haar **bouwprojecten slimme en duurzame keuzes** kan maken om de biodiversiteit te vergroten en **stimuleren anderen** dat ook te doen. Ook in onze **beheertaken** is dit een vast thema. We zetten het **initiatief voor een bijenvriendelijke gemeente** voort.

Verbetering van de biodiversiteit wordt meegenomen in **beheer van gemeentelijke eigendommen en in gemeentelijke plannen**. Klimaatadaptatie: we zorgen voor versnelling van ontkoppeling van **regenwater** van het rioolstelsel en streven naar opvang van regenwater door infiltratie in de grond. We realiseren **klimaatbuffers** door beken hun natuurlijke loop terug te geven en zetten hiervoor actief gemeentelijke pachtgrond in. Tegelijkertijd zorgen we hiermee voor versterking van natuur en landschap.

Blz. 6: De **pachtvoorwaarden** van onze gemeentelijke pachtgronden worden verduurzaamd conform de voorwaarden van het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Wij zetten actief in op **bodemverbeteringstrajecten**. Wij willen het **compost** van ons eigen groenafval gebruiken voor bodemverbetering van agrarische gronden.

3. Samenvatting actiepunten coalitieprogramma 2018-2022

Denken aan grondprijzen, garantstellingen of andere financieringsmogelijkheden en erfpachtconstructies voor bijvoorbeeld “Tiny Houses”

Inzetten op zonneakkers

Stimuleren van initiatieven dorpen/burgers m.b.t. energiebesparing

Inspelen op behoefte duurzaamheidslening

Actieve deelname aan Klimaatbestendig Land van Cuijk

Zonnepanelen op gemeentelijke eigendommen

Hergebruik van groenafval

Onderzoek duurzame keuzes bij gemeentelijke bouwprojecten

Stimuleren om duurzame keuzes te maken bij bouwprojecten

Duurzame keuzes maken bij uitvoering gemeentelijke beheertaken

Voortzetting initiatief bijenvriendelijke gemeente

Verbetering biodiversiteit bij beheer gemeentelijke eigendommen en maken gemeentelijke plannen

Zorgen voor versnelling ontkoppeling regenwater

Realisering klimaatbuffers in beken door inzet pachtgrond

Verduurzamen pachtvoorwaarden

Actief inzetten op bodemverbeteringstrajecten

Compost van gemeentelijk groenafval gebruiken voor bodemverbetering

Bijlage 7 Informatie voor de gemeenteraden

Wij zijn nagegaan welke besluiten de gemeenteraad specifiek en expliciet heeft genomen met betrekking tot duurzaamheid, vanaf het aantreden van de huidige gemeenteraad in het voorjaar 2018 tot medio 2019. Dat levert een beperkte lijst op.

Maar daarbij moet worden bedacht dat er meerdere besluiten zijn genomen waarbij duurzaamheid een rol speelt zoals:

- een besluit tot nieuwbouw van een onroerend goed waarbij tegelijk een investering voor duurzaamheid wordt gedaan (bijvoorbeeld besluit 8g tot beschikbaarstelling van een krediet van € 2,47 miljoen voor vervangende nieuwbouw gymnastiekzalen Metameer Boxmeer d.d. 29 maart 2019).
- besluiten inzake groenvoorziening, riolering, wegenonderhoud, openbare verlichting.
- besluiten m.b.t. kadernota en programmabegroting; hierin kunnen consequenties voor duurzaamheid(s)beleid of projecten) zijn opgenomen.
- besluiten met betrekking tot afvalverwerking.

Boxmeer

- Boxmeer: 2018-R-257 Voorstel tot beschikbaarstelling van € 800.000, - voor een revolverend duurzaamheidsfonds en vaststelling van de “Verordening duurzaamheidsregeling particulieren gemeente Boxmeer” en de “Verordening stimuleringsregeling voor (sport) verenigingen gemeente Boxmeer” (Voorlopige planning: commissie 31 januari 2019)
- Motie 14 juni 2018 tot aansluiting bij Statiegeldalliantie
- Motie M4 8 november 2018 Kopgroep Energietransitie
- Vaststelling 13 december 2018 raadsprogramma
- 7 februari 2019 instelling duurzaamheidsfonds
- Raadsvoorstel d.d. 9 juli 2019: Voorstel tot vaststelling van de geactualiseerde projecten 2019-2021 uit het duurzaamheidsplan en beschikbaarstelling van kredieten van € 102.875, - voor 2019 en € 203.225, - voor 2020

Cuijk

- 11 juni 2018 Wijziging verordening duurzaamheidslening
- 11 juni 2018 Besluit tot onderzoek stedelijke wateropgave
- 11 juni Motie M01-13 duurzaamheid m.b.t. raadsprogramma verworpen
- 17 september 2018 Voorstel 2018-57 tot vaststelling inzake Energievisie
Na indiening van amendementen wordt aan de gemeenteraad toegezegd dat hij informatie krijgt over de invulling van de duurzaamheidsparagraaf en dat het college terugkomt naar de gemeenteraad met controleerbare doelen zodra er meer grip is op de energietransitie.
- 17 december 2018 Voorstel 2018-80 tot vaststelling Formatie-uitbreiding duurzaamheid
De gemeenteraad besluit: 1. Om structureel een bedrag beschikbaar te stellen vanaf 2019 voor uitbreiding van de formatie in de CGM-organisatie voor het werkveld Duurzaamheid. In 2019 € 200.000, -, in 2020 € 235.000, -, in 2021 € 285.000, -, in 2022 € 325.000.

Grave

- 11 dec. 2018 Raadsbesluit inzake evaluatie en vaststelling verordening duurzaamheidslening
- 12 febr. 2019 Vaststelling verordening Stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater 2018 gemeente Grave
- 25 juni 2019 Raadsbesluit inzake klimaatbestendig Land van Cuijk III.

Mill en Sint Hubert

- 15 juni 2018: Amendement A3 (bestemmingsreserve duurzaamheidslening) van AB'90 wordt met 15 stemmen voor en 0 stemmen tegen aangenomen.
Punt 7: In te stemmen met een nieuw te vormen bestemmingsreserve "Duurzaamheidslening"
- 5 juli 2018: Motie om in 2019 een beleidsplan energie op te stellen. (Zie besluitenlijst punt 5, g, motie 3)
- 4 oktober 2018:
Punt 10. Energieverkenning en energievisie
De gemeente raad besluit: De Energieverkenning en energievisie gemeente Mill en Sint Hubert vast te stellen.

De motie Energieverkenning en Energievisie M2 wordt aangenomen met 11 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.

De motie Energieverkenning en Energievisie M3 (gebruik zonnepanelen) wordt aangenomen.

- 4 oktober 2018: punt 11. Verordening duurzaamheidsleningen. Amendement aangenomen om verordening eerder in werking te laten treden.
De gemeenteraad besluit:
 - a. De verordening duurzaamheidslening Mill en Sint Hubert vast te stellen, waardoor het verstrekken van duurzaamheidsleningen tot een totaal van € 1.000.000 mogelijk wordt gemaakt;
 - b. De tekst van artikel 17 "inwerkingtreding" aangepast vast te stellen: Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 november 2018 en eindigt per 1 januari 2024.

Sint Anthonis

- 28 juni 2018:
7.4 Voorjaarsnota 2018 Door de fractie CDA is het volgende amendement ingediend:
 1. Ophogen subsidiëring verduurzaming bestaande particuliere woningen.
Link: <https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/SintAnthonis/f8326776-70fc-43c1-8b0b-24380dfb29e7>
- 13 sept 2018:
8.2 Besluit hoofdlijnen kader grondgebonden zonneparken

- 8 november 2018:
Motie M4, fracties SAN VVD Onderwerp: opzetten meetnet luchtkwaliteit Strekking:
Roept het college op: een opzet te maken om te komen tot een meetnet
luchtkwaliteit, samen met burgers en agrariërs, zodanig dat er een gezamenlijke
vergaring van feiten plaatsvindt. Op basis hiervan kan gezocht worden naar
maatregelen tot verbetering van de luchtkwaliteit.

- 14 maart 2019:
8.3 Motie Energiescan sportaccommodaties en gemeenschapshuizen, waarbij het
college wordt opgeroepen het mogelijk te maken om bij alle sportaccommodaties en
gemeenschapshuizen een gratis energiescan te laten uitvoeren om het stroom- en
gasverbruik van de sportaccommodaties en gemeenschapshuizen te inventariseren
en in beeld te brengen waar besparingen mogelijk zijn.

Bijlage 8 Brief Stuurgroep Samen Werken in het Land van Cuijk

3 oktober 2018

Aan de gemeenteraden in het Land van Cuijk,

In 2016 hebben de gemeenteraden in het Land van Cuijk de uitvoeringsagenda met daarin 12 projecten vastgesteld; een agenda die de projecten bevat die nodig waren om de samenwerking tussen de gemeenten op het noodzakelijke niveau te brengen. Een samenwerking om een sterkere strategische positie in de dossiers op het gebied van economie, agro en food, recreatie en toerisme en zorg en leefbaarheid ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden te verkrijgen. Door met één agenda naar buiten te treden is het Land van Cuijk een slagvaardige en effectieve gesprekspartner voor andere overheden, maatschappelijke organisaties en private partijen. In deze raadsinformatiebrief wordt beschreven hoe de twaalf projecten zijn afgerond en als dat van toepassing is, in welke vorm ze worden gecontinueerd. De projectorganisatie wordt afgebouwd. In het vervolg zal de inhoudelijke aansturing van projecten, die de 5 gemeenten gezamenlijk oppakken, plaatsvinden vanuit de bestaande Land van Cuijkportefeuillehouders overlegstructuur. Financiële dekking vindt plaats vanuit het structurele exploitatiebudget van € 2,00 per inwoner. Dit budget is jaarlijks beschikbaar vanuit de begrotingen van de vijf gemeenten. In de berekening in de bijlage van deze brief is uitgegaan van het beschikbaar zijn van dit reguliere budget. De stuurgroep blijft als gremium actief en neemt besluiten over de incidentele toekenning van budgetten aan de projecten. Ook in de toekomstige situatie behoudt de stuurgroep het mandaat om namens de 5 colleges besluiten te nemen. De functie van programmamanager wordt gewijzigd in secretaris van de stuurgroep.

In december 2017 zijn de raden door middel van een uitgebreide evaluatie geïnformeerd over de twaalf projecten. Om de gemeenteraden compact en effectief te informeren wordt datgene wat in de evaluatie is beschreven niet herhaald maar aangevuld in de bijlage van deze brief. Inmiddels zijn nieuwe meerjarenprogramma's door de stuurgroep vastgesteld en zijn er nieuwe visies op thema's ontwikkeld. We gaan op basis hiervan naar een volgende fase. Op dit moment ontwikkelen we naar een structuur, die samen met de inwoners en bedrijven, processen op gang brengt vanuit een externe oriëntatie.

De afgelopen periode is veel werk verzet door de organisaties om het programma succesvol op te leveren. Namens de vijf colleges spreek ik mijn dank hiervoor uit en de verwachting dat onze inwoners en bedrijven dit positieve resultaat ervaren in hun samenwerking met de vijf gemeenten.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Namens de Stuurgroep Samen Werken in het Land van Cuijk,

de voorzitter, ing. A.A.M.J. Walraven

Betrekken van het thema landbouw bij duurzaamheid.

In uw rapport pleit de Rekenkamercommissie ervoor om het thema circulaire landbouw bij duurzaamheid te betrekken. Duurzaamheid is reeds een containerbegrip en dit wordt niet veel beter bij het betrekken van een totaal op zichzelf staande sector. Vanzelfsprekend zijn er raakvlakken en wordt er aan zelfde (deel)thema's gewerkt (bijvoorbeeld bij Klimaatbestendig Land van Culjk is er aandacht voor de sponswerking van de bodem). Maar het advies om het totale thema landbouw onder duurzaamheid te laten vallen wordt door de 5 gemeenten niet ondersteund.

Wij vertrouwen erop u hiermee volgende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en Wethouders van Boxmeer
de gemeentesecretaris, de burgemeester,

A.J.M. Reintjes

K.W.T. van Soest

Bijlage 10 Brief reactie college gemeente Cuijk op concept-rapport

Rekenkamercommissie Land van Cuijk
t.a.v. de heer Harteveld
Postbus 450
5830 AL Boxmeer

Beste commissie, heer Harteveld,

Het college van B&W heeft het concept-rapport van de Rekenkamercommissie inzake Duurzaamheid ontvangen en besproken in de vergadering van 19 november 2019. Het concept-rapport geeft het college van B&W geen aanleiding tot het indienen van een bestuurlijke zienswijze. De feitelijke bevindingen zijn ambtelijk gecontroleerd en aangevuld. Deze opmerkingen zijn in de bijlage opgenomen.
Ik ga ervan uit dat ik u hiermede voldoende heb geïnformeerd

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Cuijk,

Jan Dijkstra
Teamleider Ruimtelijk beleid

Datum

13 november 2019

Onderwerp

Reactie Onderzoeksrapport
Duurzaamheid

Uw brief van

11 oktober 2019

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Z/19/242215 - D/19/168906

Meer informatie

Marjon Hermanussen
T (0485) 396 600
gemeente@cuijk.nl

Gemeente Cuijk

Louis Jansenplein 1
Postbus 7, 5360 AA Grave

Verzonden op

21 november 2019

Bijlage 11 Brief reactie college gemeente Grave op concept-rapport

Rekenkamercommissie Land van Gooik
t.b.v. dhr Harteveld
Postbus 150
5830 AL Boxtmeer

GEWENTE BOXMEER
7956 DT Boxtmeer
Ingek: 29 Nov. 2019
Reg.nr:
nr:

Beste commissie, heer Harteveld,

Het college van B&W heeft het concept-rapport van de Rekenkamercommissie inzake Duurzaamheid ontvangen en besproken in de vergadering van 26 november 2019. Het concept-rapport geeft het college van B&W geen aanleiding tot het indienen van een bestuurlijke zienswijze. De feitelijke bevindingen zijn ambtelijk gecontroleerd en aangevuld. Deze opmerkingen zijn in de bijlage opgenomen.

Ik ga ervan uit dat ik u hiermede voldoende heeft geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Grave.

Jan Dijkstra
Teamleider Ruimtelijk beleid

Datum
19 november 2019

Onderwerp
Rechts-onderzoekrapport
Duurzaamheid

Uw brief van
11 oktober 2019

Uw kenmerk

Ons kenmerk
Z190242214 - 01116069

Meer informatie
Marjolien van der Meer
T (0456) 477 277
info@grave.nl

Gemeente Grave
Aankomst van Geerweg 11
Postbus 7, 5800 AA Grave

Verzonden op
27 november 2019

Bijlage(n)
Koolte a2n

Pagina 1/1

De gemeenten GJ, G, Gr en MLL en Snc hebben samen in de Gemeenschaps- (of 'regeltraject')organisatie CGM, communicatie- en informatiegraad.nl, de gemeente m.l.nl

Bijlage 12 Reactie college gemeente Mill en Sint Hubert op concept-rapport

Beste leden van de Rekenkamercommissie, naar aanleiding van het verzoek van de Rekenkamer Land van Cuijk om reactie te geven op het concept-onderzoeksrapport Duurzaamheid het volgende. Het college van de gemeente Mill en St. Hubert is gisteren akkoord gegaan met bijgaand document waarin de opmerkingen op het Onderzoeksrapport Duurzaamheid zijn verwerkt. Het betreft voornamelijk feitelijke aanvullingen. In Cuijk en Grave wordt hetzelfde document nog aan de colleges voorgelegd (naar verwachting 12 november). Mocht dit nog leiden tot aanvullende opmerkingen dan zal ik dit vanzelfsprekend doorgeven.

De opmerkingen in het document zijn een verzameling van de opmerkingen van duurzaamheidscollega's uit Boxmeer, Sint Anthonis en de CGM-organisatie.

Mochten er nog vragen zijn naar aanleiding van het bijgevoegde document dan hoor ik dat graag.

Met vriendelijke groet,
Marjon Hermanussen
Beleidsadviseur Milieu

☒ Cuijk 0485 396 600 | Grave 0486 477 277 | Mill en Sint Hubert 0485 460 300

De gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert werken samen in de

Gemeenschappelijke regeling werkorganisatie CGM

www.cuijk.nl | www.grave.nl | www.gemeente-mill.nl

Sint Anthonis

Rekenkamercommissie Land van Cuijk
Raadhuisplein 1
5831 JX BOXMEER

Uw kenmerk :
Uw brief van : 5 november 2019
Zaaknummer : Z-19-30746
Documentnummer : UIT/059996
Contactpersoon : Fenne Engelen
Telefoonnummer : 0485 - 388 888
Bijlage(n) : Opmerkingen concept-onderzoeksrapport Duurzaamheid
Onderwerp : Reactie op (concept)onderzoek Duurzaamheid door Rekenkamercommissie Land van Cuijk

Sint Anthonis, 5 november 2019

VERZONDEN 11 NOV. 2019

Beste meneer/mevrouw,

Naar aanleiding van het verzoek van de Rekenkamercommissie Land van Cuijk om reactie te geven op het concept-onderzoeksrapport Duurzaamheid ontvangt u deze brief.

Bijgevoegd het concept-onderzoeksrapport Duurzaamheid waarin de opmerkingen staan verwerkt. De opmerkingen in het document zijn kortgesloten met de gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave en Mill & Sint Hubert.

Vragen? Bel of mail gerust! Mevrouw Bisschops helpt u graag verder.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

J. (Jeanine) W. Vonk-Van Meteren
secretaris

M. (Marleen) L.P. Sijbers
burgemeester